

William Evans
MYFYRDODAU

A R

DDAMHEGION a GWRTHIAU
EIN HIACHAWDWR

J E S U G R I S T,

Yn gynnwysedig yn y pedair Efengyl:
gyd â MYFYRDOD ar Ddammeg
yr *Esgyrn Sychion*. *Exec. xxxvii. 1—11.*

At yr hyn y chwanegwyd

P R E G E T H,

Ar y geiriau canlynol,

“ *A hwy a'i gorchfygasant ef trwy Waed*
“ *yr O E N.*” *Dat. xii. 11.*

Gan H U G H J O N E S,

O Faesglaseu, yn agos i Ddinas Mowddwy,
Awdwr y Myfyrdodau ar Dymhorau'r
Flwyddyn, &c.

M W Y T H Y G

Lythyrwyd gan T. WOOD; yn y Flwyddyn

1777.

AT THE COURT OF

FOR

IN

FOR

2-2-77

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

44
4 6
139

Y RHAGYMA DRODD

At Ewyllyswyr da yr Awdwr; a Chyn-
northwywyr y Gwaith canlynol, y mae
yn ei ofod o'u blaenau.

FY MRODYR,

YR ŵyf yn anturio eich anrhegu chwi a hyn o
Ystyriaethau â Myfyrdodau ar Ddamhegion a
gwrthiau Crist ein Hiachawdwr; y rhai 'r ŵyf yn ei
obeithio, a dderbyniwch yn groesawus, yn y llŷn y
maent; gan fyned heibio, yn garedigol, i bob beiau
a diffygiadau, a weloch ynddynt. — Er nad ydynt
ond byrrion; etto 'r wyf 'n gobeithio y byddant yn
gynnorthwy i chwi i ddeall meddwl ac ystyriaeth yf-
prydol pob Dammeg a Gwrthiau, y maent yn myn-
egu yn ei cylch; gyd ag i chwithau chwanegu eich
dyfal fyfyrdod, ac i'r Arglwydd *Dduw* roddi ei Yf-
pryd glân i'ch goleuo, a'ch cyfarwyddo, heb yr hwn
nid ydym ni onid tywyllwch ynom ein hunain. Yr
ŵyf 'n cyfaddef fy anghymmwyfder â'm hanheu-
lyngdod mawr, i gymmeryd y fâth Waith a hwn
mewn llaw; 'sef, trin Gair Duw; a'i esponio, a'i
eglwro i eraill:—O herwydd paham, y gallaf ddw-
eud gyd â'r *Salmydd* duwiol; “Dyma wybodaeth
rŷ ryfedd i mi, uchel yw, ni fedraf oddiwrthi.”
Psal. cxxxix. 6.—Eithr, wrth ystyriaid nad yw
Dduw yn diystyru dŷdd y pethau bychain, (*Zec.* iv.
10.) mi a ymroes gyd â'r Weddw dlawd, i dastu fy
hatling hon i'r Dryfforfa, (*Luc* xxi. 2.) gan obeithio
y bydd i *Dduw* ei dilyn â'i fendith; a gwneuthur yr

ychydig ystyriazethau hyn yn fuddiol, mewn rhyw .
fesur, i bawb a'u darllennant.

Fe fyddai yn beth dymunol ac angenrheidiol, ped-
fai Gwyr o ddoethineb â dealltwriaeth ysprydol, yn
cymmeryd arnynt y cyfryw Orchwyl a hwn, 'sef,
fylwi, ac eglurhâu yr Ysgrythur lân, a'i gosod allan
yn yr Iaith *Gymraeg*; fel y cai eu Cyd-wladwyr an-
neallus, brofi o ffrwyth a meluster y Geiriau grafusol
hynny, a darddodd allan o enau y Goruchaf Dduw,
y rhai yw ymborth a bywyd yr Enaid; a'r tryffor
pennaf ag fydd i'w gael yn y byd hon, ac a bery
hesyd yn oes oesoedd yn y byd arall.

I mae'r *Mahometiaid* yn gwerthfawrogi ar *Halcorn*,
yn fwy nag ydyw llawer o honedig i ein
Beiblau; a pheth yw'r aros o hyany ond eifi-
au ein bod yn eu blasu yn well, ac yn eu dëall
yn eglurach. Am hynny gwyllwn i'r rhei'ny, ac
awryw Genhedloedd a Phaganiaid crall godi i'n
herbyn yn y farn, o herwydd esgeulnfo Gair Duw,
a gollwng dyddiau Grâs i fyned heibio; rhag ini
fod etto ryw ddÿdd, yn crôch-lefain ar y creigiau
a'r mynyddoedd i syrthio ar ein pennau, a'n cuddio
oddiwrth lid a digofaint Duw ar Oen!

Mi chwanegaïs at y Myfyrdodau hyn, Bregeth,
ar *Ddat. xii. 11.*—Yr hon yr ŵyf'n gobeithio
y bydd gymmeradwy gan bawb ei derbyn, gyd
a'r rhân arall o'r Gwaith. Mi allaswn a neuthur y
Myfyrdodau yn hwy, ond fy môd yn ofni y chw-
yddent y Llyfr i ormod o faintioli i'w werthu yn
y pris y mae. Gobeithio na bydd i neb ei ddiys-
tyru, o blegid ei ddifylweddeidd-dra. I'r ŵyf
yn ddiolchgar i bawb, ac a fu gwiw ganddynt
roddi eu henwau tu ag atto, ac yn enwedig i'r
Dysgedigion, a'r rhai o uchel radd; gan obeithio
y derbyniant oll gymmaint bodlondeb oddiwrtho,
nad

(5)

nàd edifarhânt o'i blegid, pan gyflwynir ef o'u
blaenau ;

Gan eu hufudd a'u fyddlon,

Wafanaethydd,

MAESGLASEU,
Tach. 11, 1777.

Hugh Jones.

A 3

I MAE

I MAE 'r Awdwr yn dymuno cael ei esgeuluso, am na ddarfu llythyru yr Henwau a dderbyniodd at y Llyfr hwn;—Oblegid y buafent yn cynnwys gormod o le mewn llyfr mor fychan.—Eithr er mwyn gwneud y bodlondeb goreu, ag oedd gyfleus iddo, i'r Cynnorthwywyr; Efe a osododd i lawr henwau y Rhandiroedd, a'r *Plwyfydd*; gyd â'r Rhifedi o Lyfrau a dderbynnir i bôb rhai o honynt, fel y canlyn ifod.

RHANDIR MERIONYDD.

Bala, (Tref.)	—	—	28
Bettws,	—	—	6
Celynnin,	—	—	24
Corwen,	—	—	4
Dolgellau,	—	—	51
Ffytiniog,	—	—	58
Harlech, (Tref.)	—	—	24
Llanfrothen,	—	—	18
Llanfair,	—	—	4
Llanbeder,	—	—	28
Llandecwyn,	—	—	2
Llanenddwn,	—	—	17
Llandduwau,	—	—	6
Llanegryn,	—	—	75
Llanmihangel,	—	—	16
Llanuwchllyn,	—	—	13
Llanfawr,	—	—	11
Llandderfel,	—	—	11
Llangwm,	—	—	9
Llanfachreth,	—	—	12
Llanelltyd,	—	—	2

Llanycil,

Llanyeil,	—	—	—	16
Llan y Mowddwy,	—	—	—	10
Maentwrog,	—	—	—	7
Mallwyd,	—	—	—	57
Pennal,	—	—	—	36
Tâl y llyn,	—	—	—	16
Towyn,	—	—	—	101
Traws fynydd,	—	—	—	45

R H A N D I R C A E R N A R F O N,

Beddgelert,	—	—	—	4
Bettws y coed,	—	—	—	2
Dôlbenmaen,	—	—	—	6
Llanberis,	—	—	—	9
Llanddyniolen,	—	—	—	20
Llanfair îs Gaer,	—	—	—	7
Llanmihangel y Pennant,	—	—	—	6
Penmorfa,	—	—	—	25
Trefryw,	—	—	—	4
Ynys-cyn-hauarn,	—	—	—	7
<i>John Griffiths</i> , Cefn Amwlch, Esq;	—	—	—	12

R H A N D I R D I N B Y C H,

Cerrig y Drudion,	—	—	—	46
Clocaunog,	—	—	—	9
Derwen,	—	—	—	7
Gyffylliog,	—	—	—	7
Llangerniew,	—	—	—	12
Llanrwst,	—	—	—	39

R H A N D I R T R E F A L D W Y N,

Cemmes,	—	—	—	28
Darowen,	—	—	—	30
Garthbeibio,	—	—	—	14
Lladgafar,	—	—	—	

Lladgadfan,	—	—	22
Llanerfyl,	—	—	28
Llanfair,	—	—	64
Llanmihangel,	—	—	4
Llanwddyn,	—	—	4
Llanbrynmair,	—	—	19
Llanwryn,	—	—	23
Llanidloes,	—	—	37
Llanrhaiadr,	—	—	6
Llangynog,	—	—	12
Meifod,	—	—	38
Mynafon,	—	—	2
Pennant,	—	—	4
Penegos,	—	—	11

RHANDIR EAESYFED, — 12

MYFYRDOD

M Y F Y R D O D,

Ar Ddammeg yr Esgyrn sychion. *Ezec.*

XXXVII. I—II.

Y Ddammeg hon ynghŷlch yr *Esgyrn sychion*, a lefarwyd gan y prophwyd *Ezeciel*, yn amſer y Caethwed yn *Babilon*; ac a ydoedd yn arwyddocâu fel y casglai *Duw* ynghŷd blant *Israel*, i dir yr addewid, 'fef, i wlâd *Canaan*; wedi ei bod ar wasgar o honi, gynnifer mawr o flynyddoedd, o herwydd eu drygioni a'u gwrthryfelgarwch yn erbyn *Duw*.

Wrth law'r *Arglwydd* (*Adn. i.*) y mae i ni ddeall ei Yspryd ef, yr hwn a ddygafai y Prophwyd i ganol *Dyffryn*, yr hwn oedd yn llawn *Esgryn*. Yr *Esgyrn* hyn ydoedd plant *Israel*, A Gwlâd y *Caldeaid* oedd y *Dyffryn*, lle 'r oeddynt yn wasgaredig ynddo, megis *Esgyrn* meirwon ar hŷd wyneb y Maes. I'r oeddynt wedi colli brenitiau ac ordinhadau Crefydd, a chwedi cael eu difeddiannu o holl foddion grâs, lle y byddai eu heneidiau gynt yn cael eu diddanu a'u hadfywio yngwydd *Duw*, ond yn awr heb un awel o'i Yspryd ef, yn cyffwrdd a'u calonnau. Yn ôl i'r Eglwys, neu Bobl Dduw, fod yn y cyflwr caeth, gofidus hwn nifer mawr o flynyddoedd, mae 'r *Arglwydd* yn dangos i'w was, y prophwyd, fel y dygai efe hwynt ynghŷd drachefn i wlâd yr addewid, (tan arwydd o'r *Esgyrn* yn dyfod ynghŷd at eu gilydd, 'fef *asgwrn at ei asgwrn*,) ac fel yr ymwisgai efe hwynt â'i wasanaeth ac ordinhadau Crefydd; ac y danfonai 'i Yspryd iddynt o'r uchelder, fel y byddent byw

byw, ac y safent ar eu traed yn *llá mawr iawn*, yngwyneb eu holl Elynion !

I mae ystyriaeth arall i'r Ddammeg hon, a honno yn ysprydol.—Canys gwybyddwn ei bod yn arwydd-occâu, nid yn unig gyflwr yr Eglwys *Juddewig*, yn amser y caethiwd hwn, pan lefarwyd hi ;—Eithr i mae hefyd yn cyfgodi cyflwr Pechaduriaid yn gyfre-dinol o bob gradd ac oedran drwy 'r bÿd, y rhai sydd heb eu hadfywio a'u hadnewyddu gan râs *Duw* ; ac yn myned ym mlaen tu a' Distryw, mewn pechod a chamweddau. Dyma achos o ychydig bwys ac ystyr-iaeth gan lawer.—Ond i mae 'n perthyn i bob un ac sydd 'n enwi Enw *Duw*, ac yn galw ei hun yn Grist-ion, ei ystyried yn ddifrifol. Wrth yr *Esgyrn sychion*, gan hynny, y meddylir pob math o Ddynion cnaw-dol ac anianol, y rhai sydd heb eu hail eni o'r Yspryd Glan, (*Joan* iii. 5.) a'u Crëu o newydd yng *Nghrist Jësu*.—Dyma y rhai sydd 'n aml iawn yn y bÿd, megis yr oedd yr *Esgyrn sychion* yn aml iawn hyd wyneb y Dyffryn ; (fel y dywed y Prophwyd eu bod, *Adn.* ii.) Ac fel yr oeddynt yn *sychion iawn* hefyd, felly y mae holl Feibion a Merched anrhôadedig *Adda*, yn gwbwl sychion o Râs *Duw* a'i gariad yn eu Calonnau ;—Am hynny y maent megis canghen-nau gwywedig, diffwrth ; cymmwys i ddim ond i'w llosgi a'u difa yn y Tân tragywyddol. *Joan* xv. 6.

Megis y gorchymmynodd yr Arglwydd i'r Pro-phwyd brophwydo wrth yr *Esgyrn sychion* hyn ;—felly y gorchymmyn efe i'w Weinidogion *fyned i'r holl, fÿd, a phregethu 'r Esgyl i bob Creadur*. *Marc* xvi. 15.—A'r awr a ddaeth, ac yn awr y mae, pan glyw y Meirw lëf Mâb *Duw*, a'r rhai a glywant a fyddant byw. *Joan* v. 25.

Pan ddechreuodd y Prophwyd lefaru wrth yr *Esgyrn sychion*, “ bu fŵn, ac wele gynnwrſ ; a'r *Esgyrn* a ddaethant ynghyd, afgwrn at ei afgwrn.” Y fŵn a'r cynnwrf

cynnwrf hwn a ddaeth i blith yr Esgyrn, yw llais Yspryd Duw, ac argyhoeddiad am bechod ; yr hwn fydd 'n dyfod i galonnau Pechaduriaid, ac yn eu cynhyrfu i ymofyn am râs a ffafor *Duw* a thrugareddi'w heneidiau.—Wedi i'r Esgyrn ddyfod ynghyd at eu gilydd, y *Prophwyd* a edrychodd, ac wele, cyfodasai giau a chig arnynt, a gwisgasai croen am danynt, ond nid oedd anadl ynddynt." Wrth hyn y deallwn y geill Dynion fod yn gyfrannogion o foddion ac ordinhadau allanol Crefydd ; ac yn arfer y ffurf oreu a'r addoliad mwyaf dilwgr mewn Eglwys ; etto, er hyn ôll, bod yn ôl o fywyd ffydd, a gobaith a chariad *Crist Jesu* yn eu calonnau.—Yr hwn gyflwr fydd arfwydus i fyw, ac yn enwedig i farw ynddo ! Am hynny mae *Duw* yn gorchymmyn i'w Weinidogion, fel y *Prophwyd Ezeziel*, i *brophwydo tu a'r gwynt*, i dderchafu eu llef tu a'r Nefoedd, am nerth a chynhorthwy i ddeffro Pechaduriaid ; o ba le y mae anadl y bywyd, ac awel yr Yspryd Glân yn dyfod gyd â'r gair i galonnau y rhai annychweledig, ac yn eu dadebru a'u codi o farwolaeth pechod, i fuchedd o gyfiawnder ; fel y *safont ar eu traed yn lla marwr iawn* ; ac yr ymladdont yn wrol tan faner y Brenin *Immanuel* holl Ddyddiau 'u bywyd.

I mae 'r Ddammeg hon, drachefn, i'w hystyried, megis cysgod o'r Adgyfodiad, cyffredinol gogoneddus hwnnw, pan adgyfoder ni oll o lŵch y ddaear neu ddyfnder y môr ; ac y dygir pob aelod o honom ynghyd, y naill at y llall, ac y gwisgir am danom ni ac anfarwoldeb. O pa fŵn ! pa gynnwrf ! a fydd ar dir â môr y pryd hwnnw ! Y beddau yn ymagor, a'r tonnau yn ymrwygo ac yn chwalu, a myrddiwnau o Gyrph y meirw yn ymdderchafu tu a'r uchelder i mgyfarfod a'u *Duw*, a'u Barnwr Hallalluog. Beth pe gwelem fêdd un o'r meirw yn ymagor yr awrlhon, ac ynteu yn dyfod allan o hono, ac yn ymddangos o flaen

byw, ac y safent ar eu traed yn *llŷd marwr iawn*, yngwyneb eu holl Elynion !

I mae ystyriaeth arall i'r Ddammeg hon, a honno yn ysprydol.—Canys gwybyddwn ei bod yn arwydd-occâu, nid yn unig gyflwr yr Eglwys *Juddeuwig*, yn amser y caethiwed hwn, pan lefarwyd hi;—Eithr i mae hefyd yn cyfgodi cyflwr Pechaduriaid yn gyfreddinol o bob gradd ac oedran drwy'r byd, y rhai fydd heb eu hadfywio a'u hadnewyddu gan râs *Duw*; ac yn myned ym mlaen tu a Distryw, mewn pechod a chamweddau. Dyma achos o ychydig bwys ac ystyriaeth gan lawer.—Ond i mae 'n perthyn i bob un ac fydd 'n enwi Enw *Duw*, ac yn galw ei hŷn yn Gristion, ei ystyried yn idisrifol. Wrth yr *Esgyrn fychion*, gan hynny, y meddylir pob math o Ddynion cnawdol ac anianol, y rhai fydd heb eu hail eni o'r Yspryd Glan, (*Joan* iii. 5.) a'u Crëu o newydd yng *Nghrist Jêsu*.—Dyma y rhai fydd 'n aml iawn yn y byd, megis yr oedd yr *Esgyrn fychion* yn aml iawn hyd wyneb y Dyffryn; (fel y dywed y Prophwyd eu bod, *Adn.* ii.) Ac fel yr oeddynt yn *fychion iawn* hefyd, felly y mae holl Feibion a Merched anrhôadedig *Adda*, yn gwbwl fychion o Râs *Duw* a'i gariad yn eu Calonnau;—Am hynny y maent megis canghennau gwywedig, diffwrwyth; cymmwys i ddim ond i'w llosgi a'u difa yn y Tan tragywyddol. *Joan* xv. 6.

Megis y gorchymmynodd yr Arglwydd i'r Prophwyd brophwydo wrth yr *Esgyrn fychion* hyn;—felly y gorchymmyn efe i'w Weinidogion *fynd i'r holl, fjd, a phregethu'r Esgenyl i bob Creadur*. *Marc* xvi. 15.—A'r awr a ddaeth, ac yn awr y mae, pan glyw y Meirw lŷf Mâb *Duw*, a'r rhai a glywant a fyddant byw. *Joan* v. 25.

Pan ddechreuodd y Prophwyd lefaru wrth yr *Esgyrn fychion*, “bu fŷn, ac wele gynnwrf; a'r *Esgyrn* a ddaethant ynghyd, asgwrn at ei asgwrn.” Y fŷn a'r cynnwrf

cynnwrf hwn a ddaeth i blith yr Esgyrn, yw llais Ysryd Duw, ac argyhoeddiad am bechod; yr hwn fydd 'n dyfod i galonnau Pechaduriaid, ac yn eu cynhyrfu i ymofyn am râs a ffafor *Duw* a thrugaredd i'w heneidiau.—Wedi i'r Esgyrn ddyfod ynghyd at eu gilydd, y *Prophwyd* a edrychodd, ac wele, cyfodasai gïau a chig arnynt, a gwisgasai croen am danynt, ond nid oedd anadl ynddynt." Wrth hyn y deallwn y geill Dynion fod yn gyfrannogion o foddion ac ordinhadau allanol Crefydd; ac yn arfer y ffurf oreu a'r addoliad mwyaf dilwgr mewn Eglwys; etto, er hyn ôll, bod yn ôl o fywyd ffydd, a gobaith a chariad *Crist Jesu* yn eu calonnau.—Yr hwn gyflwr fydd arfwydus i fyw, ac yn enwedig i farw ynddo! Am hynny mae *Duw* yn gorchymmyn i'w Weinidogion, fel y *Prophwyd Ezeziel*, i *brophwydo tu a'r gwynt*, i dderchafu eu llef tu a'r Nefoedd, am nerth a chynhorthwy i ddeffro Pechaduriaid; o ba le y mae anadl y bywyd, ac awel yr Ysryd Glân yn dyfod gyd â'r gair i galonnau y rhai annychweledig, ac yn eu dadebru a'u codi o farwolaeth pechod, i fuchedd o gyfiawnder; fel y *safont ar eu traed yn lld marwr iawn*; ac yr ymladdont yn wrol tan faner y Brenin *Immanuel* holl Ddyddiau 'u bywyd.

I mae 'r Ddammeg hon, drachefn, i'w hystyried, megis cysgod o'r Adgyfodiad, cyffredinol gogoneddus hwnnw, pan adgyfoder ni oll o lŵch y ddaear neu ddyfnder y môr; ac y dygir pob aelod o honom ynghyd, y naill at y llall, ac y gwisgir am danom ni ac anfarwoldeb. O pa fŵn! pa gynnwrf! a fydd ar dir â môr y pryd hwnnw! Y beddau yn ymagor, a'r tonnau yn ymrwygo ac yn chwalu, a myrddiwnau o Gyrph y meirw yn ymdderchafu tu a'r uchelder i mgyfarfod a'u *Duw*, a'u Barnwr Hallalluog. Beth pe gwelem fêdd un o'r meirw yn ymagor yr awrhon, ac ynteu yn dyfod allan o hono, ac yn ymddangos o flaen

flaen ein llygaid, oni byddai braw a chwithdod ar
 ein calonnau a dychryn yn meddianu ein holl yf-
 prydoedd ni ! O meddylwn gan hynny am yr am-
 ser y byddwn ninnau, y rhai fydd yma yr awr hon,
 yn cael ein codi gyd â miloedd o fyrddiwnau o'n cŷd
 Greaduriaid meirwon, allan o lŵch y ddaear, wrth
 sain yr Utgorn diweddaf, *canys yr Utgorn a gân, a'r*
meirw a gysodir yn anllygredig, a ninnau a newidir.

MYFYRDODAU

MYFYRDODAU,

A R

DDAMHEGION A GWRTHIAU 'N
HIACHAWDWR.

M Y F Y R D O D,

Ar Ddammeg y Tŷ ar y Graig, a'r Tŷ ar y Tywod. Math. vii. 24—29.

WEDI i'n Hiachawdwr bendigedig orphen ei Bregeth ar y Mynydd; mae 'n cloi arni a Dammeg a gymmerodd efe oddiwrth ddau ŵr, a adeiladodd, un ei Dŷ ar y Graig, a'r llall ar y Tywod. Y Gwŷr hyn a eilw fe, un yn ddoeth, a'r llall yn ffôl.—I'r Gŵr doeth mae 'n cyffelybu y rhai sy 'n gwrando ei eiriau, ac yn ei gwneuthur hwynt:—Canys y rhei'ny fydd wir ddoethion, y rhai sy 'n sylfaenu ac yn adeiliadu eu Tŷ, 'set, eu gobaith o'r Nefoedd ar *Grist*; yr hwn a feddylir wrth y *Graig* a fonir yma yn ei chyleh.—Ac a elwir felly gan *St. Paul*, i *Cor. x. 4. Ar Graig oedd Crist*. Y gwlarw a'r llifeiriant a'r gwyntoedd a ruthurasant ar y Tŷ hwnnw, yw Gwrthwyn-ebiadau a phrofedigaethau'r Bywyd marwol hwn; y rhai er curo o honynt yn drwm ar ffydd a gobaith y gwir Gristion, ni symmudir mo'no oddiar ei Sylfaen a osodwyd ar y *Graig*, yr hon yw *Crist Jesu*. Eithr am y gwâg Broffeswr anffyddlon, yr hwn a gyffelybir i'r Gŵr ffôl, a adeiliadodd ei Dŷ ar y *Tywod*;

B

Efe

Efe a chwythir ymaith gydâ phob awel o brofedigaethau ; ac yn hyttra h na dioddau un *storm* o galedi er mwyn *Crift* a'i Grefydd, efe a fyrthia ymaith oddiwrthi, ag ni bydd hanes am ei wedd a'i brydferthwch yn ei dilyn mwyach.

Yr oedd, fe allai y naill Adeilad yn edrych cyn wyched a hardded a'r llall i'r golwg oddiallan ; eithr pan ddaeth y tywydd i guro, a'r llifeiriant i ruthro arnynt, fe amlygwyd pa un oedd gadarna ei gwaith, a'r sicra 'i sylfaen. Un a fyrth i lawr yn chwilfriw, tra mae 'r llall yn sefyll i fynu yn wyneb yr holl Dymheftloedd. Felly gyd â'r Cristion gwiricneddol, a'r Proffeswr di ffydd yng *Nghrist*. Y naill a ddichon ymddangos fel y llall mewn Dyledswyddau ac Ordinhadau allanol ; Ond yn eu dibenion o honynt i mae gwahanieth : Un fydd yn craffu drwy'r pethau hyn oll ar *Crift*, megis y gwir sylwedd o honynt ; ac yn ymddiried trwyddo. Ef yn unig am iechydwrïaeth i'w Enaid ; pan y mae 'r llall yn rhoddi ei oglud a'i hyder mewn cylgodion o ddyledswyddau a gweithredoedd oddiallan, y rhai ni allant ei achub yn nydd digofaint Duw, na 'i gymmwysu i ymddangos yn gymmeradwy ger ei fron : rhag y cyfryw gyfiawnderau a 'r rhai 'n, yr Arglwydd a'n gwaredo ! Edrychwn bawb ar ei gyflwr ei hun, ac ystyriwn a'r ba Sylfaen yr ym ni 'n sefyll. Na obeithiwn am fywyd tragywyddol trwy ddim ond *Crift Jesu* yn unig. O's anturiwn fyned i'r Nefoedd ryw ffordd arall, diammau y fyrthiwn ni yn ein Taith, ac a gwympwn i ddynistr tragywyddol yn y diwedd ; a mawr a fydd y cwmp hwnnw ini !

Gwyn eu Byd fy 'n adeiliadu,
Eu ffydd a'u gobaith ar *Crift Jesu* ;
I mae y rhei'ny yn ddedwyddol,
Etisfeddant fydd anfarwol.

O's ar ddim arall y rhown hyder,
 Eiff ein gwaith i gyd yn ofer ;
 O feaen y Barnwr bendigedig,
 Ni fai ond Haeddiant *Crifft* yn unig.

M Y F Y R D O D,

Ar Ddammeg yr *Hauwr*. *Math. xiii.*
1—23. Marc iv. 1—20. Luc viii. 4—15.

AR-FER *Crifft*, yn fynych, oedd llefaru mewn Damhegion a gymmerai efe oddiwrth bethau daiarol, i wneuthur pethau nefol ac ysprydol, yn fwy eglur a hydpys i ddealltwriaeth Dynion. A chan fod llawer, fe allai o'i wrandawŷr y prŷd hyn yn llafurwŷr y ddaear, mae 'n cymmeryd ei Ddammeg oddiwrth un o'u gorchwylion pennaf; fel, ysgatfydd, y dalient fwy o Sulw arno, ac y gwrandawent yn fwy manwl ar y Geiriau yr oedd efe yn myned i lefaru wrthynt. Wrth yr *Hauwr* y mae'n Hiachawdwr yn fôn am dano, y mae i ni ddeall mai efe ei hun yr oedd yn ei feddwl; ac wrth yr Hâd y gair yr oedd efe yn ei bregethu. Pa un a fu ein Harglwydd bendigedig yn arfer a llafurio 'r ddaear ei hun ai peidio, ni's gwyddom; eithr fe ddywed y rhan fwyaf mai *Saer* ydoedd wrthi ei *Grefst*; a'i fod yn arferol o wneuthur *Eryd, Ogiau, Jenuau*, ac amryw bethau eraill perthynol a'i Gelfyddyd; a'i fod yn gweithio ei hun lawer blwyddyn i gadw ei Fam a'i theulu, ar ôl marw *Joseph*; nes myned i bregethu'r Efengyl, ac egluro Teyrnas Dduw i'r Wlad o'i amgylch.

Ond i ddychwelyd at y *Ddammeg*, fe ddywedir i'r Hâd ddisgyn ar bedwar mâth o le; peth ar *fin* y *ffôrdd*, peth ar *greigleoedd*, peth *ym mhlith y drain*, a pheth ar y *Tîr da*. Cyffelib i hyn yw gair Duw, fydd

yn cael ei dderbyn gan amryw fâth o wŷandawŷr. Rhai, fel min y ffordd, ni chadwant mo'no yn eu côf hwy nag ei clywant, ac ni cheifant wneuthur deunydd o hono: Eraill, fel y greigle, fydd mor galed ag oerredd, na adawant i Air Duw soddi yn ddigon dwfn i'w calonnau, fel y mae 'n diflannu ymaith ar fyrder. A rhai hefyd a'u monwes mor llawn o ofalon bydol, rhwystrau, a meddyliau am bethau 'r bywyd hwn, y rhai nid allant gynnwys Hâd y Gwirionedd ynddynt, eithr efe a daga o'u mewn, ac a ddiffwytha cyn gynted ag y derbyni-ont. Ond i mae eraill fel y Tir da, a hâd gair Duw yn gwreiddio o'u mewn, ac yn ffrwytho allan yn eu buchedd a'u hymarweddiad; rhai llai a rhai mwŷ yn ôl y mesur o râs a ffŷdd a dderbyniafant. Y rhai hyn yn unig a dderbyniant ffafor gan Dduw, ac a etifeddant fywyd tragywyddol trwy ffŷdd yng *Nghrist Jezu*. Ond am y lleill, arfwydus yw meddwl am y cŷflwr truenus y maent ynddo. Drwg a fuont yn eu bywyd, a threnus a fyddant yn eu marwolaeth. Pâr ini O Arglwydd wrando dy Air, a chredu yn yr hwn a anfonais i'r Bŷd i waredu Pechaduriaid; ar yr Hwn, y *nêb fydd gandd o glustiau i wrando, gw- randaŷwed.*

Pwy fy 'n gwrando geiriau 'r bywyd,
Pa 'rai fy 'n eu gwneuthur hefyd;
Gwyn eu b. d. v cyfryw Ddynion,
Ac fydd fel y Tir da ffrwythlon.

Rhai fy 'n gwrando o ran arfer,
Gwrendy eraill o ran plefer;
'Does un yn gwrando er daioni,
Ond y fawl a wrendy o ddifri.

MYFYRDOD

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg yr *Efrau*. *Math.* xii

24—30.

YR *Jesu* bendigedig, yn ôl iddo ofod allan *Ddammeg* yr *Hauwr*, Yn yr hon y danghosodd efe arwydd pa amryw fâth dderbyniad oedd i'w Air ym mÿsg ei Wrandawŷr; fy 'n adrodd *Dammeg* arall, ynghŷlch Un a hauodd *Hâd* da yn ei Faes; ac fel y daeth un arall mewn malais iddo, a ac hauodd *Efrau* yn ei plith, tra fu efe o'r golwg. Wrth yr *Hâd* da y deallir, Cristianogion gwirioneddol, y rhai a hauodd Duw yn ei Faes, 'sef yr Eglwys, neu 'r Bŷd. Yr *Efrau* yw Pechaduriaid ac Annuwion, y rhai a haur gan y Gelyn Diafol ym mhlith y rhai daionus. Ac fel nad allid neilltuo yr *Gwenith* a'r *Efrau* oddiwrth eu gilydd hyd amser cynhauf, Felly ni wiw disgwyl puro Eglwys Dduw ar y ddaear, a'i gweled mor lân a pherffaith, a'i bôd heb gymmysg o rai da a drwg yn trigo ynddi, hyd amser y *Cynewidiad*, sef, Dydd y farn olaf, pan eu didolir hwynt oddiwrth eu gilydd dros bŷth; ac eu trosglwyddir, rhai i lawenydd a ddewyddwch tragwyddol; eraill i dristwch ac wylofain, dros bŷth bythoedd!

Yn y maes lle 'r hauer *Gwenith*,
 Fe dŷ 'r *Efrau* yno yn drafrith;
 Nid oes fôdd i'w Chwynnu allan,
 Nes eu torri hwynt a'r Crymman.

Cymmysg yw Eglwysydd holl-gred,
 O Blant Duw, ac Affyddlonied;
 Rhag ein cael o'r cyfryw nifer,
 Duw gwareda ni mewn amser.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y Gronyn o Hâd *mawstard*.

Math. xiii. 31, 32. Marc iv. 30—32.

Luc xiii. 18, 19.

EIN Hiachawdwr bendigedig fy 'n myned rhag-ddo, ac yn cymmeryd Dammeg arall oddiwrth Ronyn o *Hâd mawstard*; i'r hwn y mae yn cyffelybu *Teyrnas nesoedd*, fef, yr *Efengyl*. — Oblegid fel ae i mae yr *Hâd mawstard* yn lleiaf o'r holl Hadau eraill yn ei ddechreuad; felly 'r oedd yr *Efengyl* yn beth gwael a dirmygus pan ddechreuwyd ei chyhoeddi i'r Bŷd, a nifer bychan yn ei chredu. Eithr nid aeth nemmor o ddyddiau a blynyddoedd heibio, nes iddi ymdantu yn ei grŷm a'i disgleirdeb dros yr holl ddaear, ac i filoedd o *Adar y nesoedd*, ('sef Pobl Dduw, y rhai sydd yn ehedeg uwchlaw 'r Bŷd ar Adenydd ffŷdd a gobaith. *Salm iv. 6.* Ymdyrru atti, a gwneuthur eu trigfa tan gyfgod ei Changhennau, a'i ffrwyth oedd felus ganddynt. *Can. ii. 3.* Cynnydd iti, O *Efengyl Duw*! etto gyd â ni yn y dyddiau diweddaſ hyn. Cyrhaedded dy Ganghennau nefol dros holl *Loegr a Chymru*, ac ymgafgled mawrion a bychain trwy dy weinidogaeth di at yr *Arglwydd Iesu*, am yr hwn yr wyt yn tyſtiolaethu, ac yn cynnyg daioni i bawb a ddeuant atto i ymofyn am drugaredd, ac Iechydwriaeth i'w Heneidiau.

Yr *Efengyl* ar y cynta,

A ddaeth i düedd gwlad *Judea*;

Ac oddiyno hi ymdanodd,

Drwy bob parthau dan y *Neso'dd*.

Llawer a 'mgafgledant atti,

'Roedd mor hyfryd ei Changhenni,

Ac i filoedd wneud eu Trigfa,

Yn ei Chyfgod Hâf a Gaua.

MYFYRDOD

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y Trysor Cuddiedig. *Math.*

xiii. 44.

DAMMEG arall a lefarodd ein Hiachawdwr bendigedig wrth ei Ddisgyblion, gan ddywedyd; *Teyrnas nefoedd sydd gyffelyb i drysor wedi ei guddio mewn Maes; yr hwn wedi i ddŷn ei gaffael, a'i cuddiodd, ac o lawenydd am dano, sydd yn myned ymaith, ac yn gwerthu yr hyn oll a fedd, ac yn prynu y maes hwnnw.* Y maes yw Gair Duw, lle mae trysor Grâs a Thrugaredd yn guddiedig; ac a ddatguddir, yn unig, i blant neu bobl Dduw, y rhai a alwodd efe i wŷbodaeth o'r gwirionedd, ac a genhedlwyd drachefn o'r yspryd glân, i fywyd sanctaidd a duwiol yng Nghrist *Jesu*, o gyflawnder pa un, y maent yn derbyn eu holl nerth a'u bywyd ysprydol, a grâs am, neu ar râs. *Joan i. 16.* I'r cyfryw mae achos o lawenydd a gorfoledd duwiol, o herwydd i'r Tâd nefol weled yn dda eu gwneuthur hwy yn hyfys o'r dirgeledigaethau nefol hynny, ac fydd guddiedig i eraill. *Math. xi. 25.* *Cânys felly y rhyngodd bodd iddo ef.* I'r rhai hyn mae gair Duw yn werthfawr, ac a roddent eu holl olud bydol, pe gorfyddau hynny iddynt cyn y byddent hebdo. Ond i mae'r 'Scrythurau sanctaidd yn awr yn gyffredinol yn ein mŷsg, ac odid o Dŷ heb *Feibl* ynddo yn y wlâd. Ond ein bai ni yw, eisiau 'i arfer yn fynychach, a chosio ac ystyried yr hyn a fom yn ei ddarllen ynddo. Yr oedd gair Duw mewn mwy cymmeriad yn yr Oesoedd a bassiodd, nag ydyw gyd â ni; pan y dywedir i Ferch Fonheddig ardderchog o'r Deyrnas hon, werthu rhan fawr o'i 'Stad i brynu *Bibl*; mor brinion oeddynt yn y wlâd, a drudfawr y prŷd hwnnw. Ac i un arall roddi dan lwyth o wair i gym-

gymmydog, am un ddalen o hono. Ac *Edward* y
chweched, (yr hwn a ddechreuodd y diwygiad yn
Eglwys *Loegr*, ac a fu farw yn fachgenyn jeuangc)
pan ydoedd efe yn un o'i 'Stafelloedd. ac yn chwe-
nych cyrraedd rhyw beth oedd uwch ben â'i law, un
arall yn ei ganfod a gipiodd *Feibl*, ac a'i gosodes ar
y llawr iddo fefyll arno; eithr efe a'i cododd i fynu
yn ei freichiau ac a ddechreuodd ei gusanu, gan
ddywedyd, na fathrai efe fyth mo *Air Duw* dan
ei draed. Diau y cyfyd y rhai hyn ac eraill i'n
herbyn yn nŷdd y farn, oni wnawn well cyfrif a deu-
nydd o'r 'Scrythurau sanctaidd, y rhai a allent fod
yn gyfur ini drwy 'n holl fywyd, ac yn gymffwrdd
yn awr *Angeu*.

Mi ddeufyswn ar Jeuengŷtyd,
Plant, a rhai Oedranus hefyd;
Am astudio yn wastadol,
Gair Duw a bery yn dragwyddol. *

Yr oedd rhai yn yr hên Oesau,
Yn dysgu allan yr holl *Salmau*;
A rhai y *Testament* a fedrau,
Ar eu tafod hwyr a borau.

Gair Duw drwy wir ystyriaeth,
A'ch gwneiff yn ddoeth i Jechydwriaeth;
O's nad ŷch yn dëall mo'no,
Chwi gewch ei Yspryd i'ch cyfrwyddo.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *Ffigisbren anffrwythlon*.

Luc xiii. 6, 7, 8, 9.

DAMMEG yw hon, o'r eiddo ein Hiachawdwr,
a ddylai ddeffroi ein meddyliau, a dadebru ein

* *Matt.* xxiv. 35.

gofalon ynghŷlch ein cyflwr grafusol tu ag at Dduw a bywyd tragywyddol ; a'n hannog i wir edifeirwch, tra bo dŷdd Grâs yn parhâu, ac ammodau Jechydwrïaeth yn cael eu cynnyg ini. Yr achos o honi oedd ymddiddanion rhwng yr Arglwydd *Jesu*, a rhai o'i wrandawŷr, ynghŷlch y rhai a ddihenyddasid gan *Pilat*, a'r rhai y fyrthiodd Tŵr *Siloam* arnynt ; lle mae fe 'n hyspyfu iddynt y difethid hwythau, a phawb eraill yn yr un môdd, a barhâai mewn anedifeirwch.

Wrth yr hwn a blannodd *Ffigisbren* yn ei Winllan, y mae i ni ddeall *Duw Tâd* ; ac *Jesu Grist* y Gwinllanydd ; a'r *Ffigisbren* yw'r Pechadur, a'r Winllan, ym mha un y planwyd ef, yw'r *Eglwys*. Ystyr y planiad yma yw Bedydd ; trwy ba un y gosodir ni yng nghorph *Eglwys Grist*, fel y derbyniom ei Râs, ac y gwneler ni yn gyfrannogion o'i sanctaidd Sacramentau, ac y dygom ffrwyth buchedd dda, er anrhydedd a moliant i'w enw. Dyma'r diben i'n gosodir ni yn *Eglwys Dduw*, yr hwn fydd yn disgwyl beunydd ini ddwyn ffrwythau i gyfiawnder ; yr hyn, pan fom heb ei wneuthur, sy'n ennyn ei ddi-gofaint yn ein herbyn, ac yn peri iddo amcanu ein torri ymaith ynghanol ein drygioni a'n hanufuddod, pan i mae'n Harglwydd *Jesu* yn dywad i mewn, ac yn dosi digllonder ei Dad nefol, gan ddadleu'i haeddiant ei hun, a deusyf ei amynedd ym mhellach tu ag attom, Nes y caffo efe, a'i eiriau bendigedig, trwy eneuau i weinidogion, gloddio unwaith ychwaneg o ddeutu ein Calonnau, a'i Yspryd ymdrech a'n meddyliau ; ac weithiau'n taro a dolur, neu ryw wrthwyneb arall. Ac yna o's na ymrown i ddyfodi ymosfun am Drugaredd, ac i rodio o newydd yng *Nghrist Jesu*, diammau y rhoddir ni yn y diwedd i fynu, i feddyliau anghymmeradwy : ac wrth hir grino, fe'n torrir i lawr yn y diwedd, ac a'n tessir i'r tân trag-

tragywyddol, lle bydd wylofain a rhingcian dannedd.
Math. vii. 19 — xiii. 42.

Gwranddo *Rfigisbren* anffrwythlon,
 Hên bechadur caled galon ;
 Pa hŷd etto yr arhosi,
 Yn dy *bechod* a'th ddrygioni.

Prŷd itti weithian adnewyddu,
 Rhag cael i ganol tân dy dafu ;
 Tyr'd at *Grist*, pen Gwinllannydd,
 Efe a eill dy Impio o newydd.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *Swpper mawr*, neu *Briodas*
Mab y Brenin. Luc xiv. 15—34.
Math. xxii. 1—14.

YN y Ddammeg hon mae 'n Hiachawdwr bendi-
 gedig yn dangos mawr haelioni *Duw*, a'i ewyllys
 da tu ag at Bechaduriaid, yn eu cymmell i fod yn
 gyfrannogion o'i Iechydwriaeth ; ac i dderbyn tru-
 garedd a chyfur i'w Heneidiau, trwy ei fab *Jesu*, yr
 hon a ddioddefodd dros eu pechodau, ac a haeddodd
 bob bendith tymhorol, ysprydol, a thragywyddol
 iddynt.

Wrth y swpper mawr, neu 'r ciniaw a wnaeth y
 Brenin ar Ddŷdd priodas ei Fâb, y mae i ni ddeall
 yr *Efengyl* sanctaidd, yr hon fydd a'i haddewidion a'i
 chyfuron, megis feigiau neu ddanteithion ysprydol
 i'r Enaid, ar yr rhai mae 'n ymborthi drwy ffŷdd
 yng *Ngbrist*, ac yn cael ei ddiwallu beunydd. *Megis*
â mēr ac â brasder (medd y Salmydd duwiol) y digo-
 nir fy enaid ; a'm genau a'th farwl â gwefusau llafar.
Salm lxiii. 5. Y Brenin, neu 'r Gŵr a arlwyodd y
 wlêdd

wlèdd hon, 'sef yr *Efengyl*, yw *Duw Tad*, a'i fab yw *Jesu Grist*; â'r hwn yr unir yr holl Etholedigion, ac eu *felir trwy Lân Ysryd yr Addeuwid*, hyd ddydd, y *prynedigaeth*. *Eph. i. 13—iv. 30.* Yr hyn fydd ini i'w ddeall am y *Briodas*.—A'r *Gweision* a anfonwyd i alw y rhai a wahoddafid, oedd y *Prophawydi* a'r *Apostolion* a anfonodd *Duw* attynt o brÿd i brÿd, 'sef at yr *Judderwon*, y rhai a gawfant y cynnyg cyntaf o drugareddau *Duw*, a breintiau'r *Efengyl*; yr hyn, gan mwyaf a wrthodasant, gan aros yn eu hangrhediniaeth; ac am hynny a ddinystrwyd gan y *Rhufeiniaid*, y rhai a yrrodd *Duw* i'w difa hwynt, am eu gwrthgafwrwydd, a'u hanufudd-dod iddo.

Wrth Anfoniad y *Gweision* allan i'r *prif-ffyrdd*, a'r *beolydd*, ac *ystrydoedd* y *ddinas*; y mae i ni ddeall myned yr *Apostolion* at y Cenhedloedd i bregethu'r *Efengyl* iddynt; cynnifer mawr o ba rai a'u derbyniasant yn llawen, ac a ymgafglasant i mewn i *Eglwys Grist*, lle y cawfant fwynhau ei Râs a'i Air ef, a derbyn ei sanctaidd Sacrament, a'u gwneuthur yn gŷd Gyfrannogion a'u Sainct ef, o dragywyddol Iechyd-wriaeth. O ddedwydd Genhedloedd! y rhai a gawsoch ras i ufuddhâu i'r alwedigaeth nefol hon, pan yr oedd eraill yn ei gwrthod, ac yn ei diystyru. Eithr rhaid ini ddeall y Ddamneg hon hefyd megis yn perthyn i ddynion ym mhob oes, y rhai y Cynhygir iddynt Iechyd-wriaeth yng *Ngbrist Jesu*, trwy'r *Efengyl*, a'r mwynhâd o foddion gras, ac ordinhadau'i *Eglwys*. Gwybyddwn fod gair *Duw* yn gwahodd pob math o Bechaduriaid i ddyfod at *Grist*, i gael maddeuant a'u pechodau, a'u gwneuthur yn gyfrannogion o'i Ras a'i Ysryd ef, fel y byddont byw i *Dduw*, ac y caffont etifeddu bywyd tragywyddol. Am hynny y nèb fy'n diystyru y cynnyg nefol hwn o ras a ffafor y Goruchaf mewn amser, a lwyr ddifethir ganddo ryw brÿd, ac a'i condemnir i boenau uffern

uffern hyd bob tragwyddoldeb. Am hynny gochel-
 wn ddiystyru gair Duw, ac ymwrthod a'i drugar-
 eddau tra maent yn cael eu taer gymhell ini, trwy
 haeddedigaethau ein Prynwr bendigedig. Y nêb
 fydd yn Eglwys Dduw, ac yn dyfod i'w Ordinadau,
 heb hyderu ar *Grist* a'i Gyfiawnder yn unig am
 jechydwriaeth i'w Enaid; eithr fydd yn rhoddi gog-
 lud ar ei Edifeirwch, ei sobrwydd, ei ddiweirdeb,
 ei uniawnder, a'i weithredoedd da, yw'r hwn fydd
 heb fod ar *Wifg Briodas* ganddo. Oblegid fod y
 pethau hyn ag fydd yn perthyn i ni yn amherffaith,
 ac a'u cyfrifirmegis brattiau budron ger bron Duw a'i
 gyfiawnder; er ei bod yn anghenrhaid mewn ffordd,
 ond nid i hyderu arnynt am ein hachyb a'n cyfiawn-
 hau ger bron *Duw*, yr hwn fydd lanach ei lygaid nag
 y geill edrych ar ddim ond haeddedigaethau 'i anwyl
 Fab; yn yr hwn, Duw a ro i ni oll ffydd i gredu,
Amen, ac *Amen*.

Deuwch chwi bob amryw ddynion,
 Mae *Gwledd* o Basgedigion breision, †
 Wedi ei barottoi ar eich meder,
 Dewch iddi i gyd mewn amfer.

Na cheisiwch nêb ymesgusodi,
 Mae Duw yn rhoi gwahoddiad ini,
 I ddyfod atto i gael trugaredd,
 A maddeuant cyn ein diwedd.

† *Esa* xxv. 6.

MYFYRDOD

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *Ddafad a gollafid*. *Luc*

xv. 4—9. *Math.* xviii. 12, 13.

YN y Damhegion canlynol, y rhai a gynhwysir yn y Bennod hon o Efengyl St. *Luc*, y dangosir Siamlau hynod o dyner drugareddau *Dduw* tu ag at Bechaduriaid, a'i lawenydd dros y rhai a ymchwelant at *Grist* i fod yn gadwedig. Y gyntaf fydd yn mynegu am *ddafad a gollafid* gan ryw un; yr hwn fydd yn gadael y llai, ac yn myned ar ôl honno, i chwilio am dani ac i'w dwyn adref, yr hyn a wnaeth efe ar ei ysgwyddau yn llawen, gan alw ar ei gyfeillion a'i gymmydogion, i gyd gyfrannogi o'i lawenydd.

Wrth y nèb a gollodd y *ddafad* hon, mae i ni ddeall ein Hiachawdwr bendigedig, yr hwn a ymadawodd a'r nefoedd a'i gogoniant, a'r Angylion sanctaidd; ac a ddaeth i ddyrswch ac anialwch y Bŷd hwn, ar ôl *Adda* a'i holl heppil gyfeiliornus, oedd wedi myned ar ddiſberod, a chrwydro oddi wrth *Dduw* a'i gyfiawnder, mewn anialwch pechod, a *ffordd* o golledigaeth; megis y dywed y prophwyd *Eſay*, (*Pen.* liii. 6.) *Nyni oll a grawydrasom fel defaid; troisom bawb i'w ffordd ei hun; a'r Arglwydd a rodder arno efe ein hanwiredd ni i gyd.*

Wrth hyn y gwelwn ein bod ni oll megis wedi ein cyfrgolli mewn niwl—ac anialwch pechod; ac na buafai fodd ini fyth i ddychwelyd i'n cartref nefol, oni buafai i *Grist Iesu* ddyfod i'n ceisio ni yno ei hunan, a'n dwyn megis ar ei ysgwyddau, neu yn ei freichiau (*Eſay* xlix. 22,) drachefn i deyrnas Nefoedd; lle mae llawenydd dirfawr ym mhlith yr Angylion a'r Seinctiau gwynfydedig ar droedigaeth Pechaduriaid at *Dduw*.

Grist a adawodd ei holl fowredd,
 A'i ogoniant a'i anrhydedd ;
 Er ein mwyn ni Bechaduried,
 Ac i'n tynnu ni o gaethiwed.
 O'r rhai y darfu ddioddeu drostynt
 Ni chyll efe yr un o honynt ; †
 Er eu haros dro 'n eu pechod,
 Fe ddaw i'w nol i'w Braidd ryw ddiwrnod.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *Darn Arian*. *Luc xv.*

8, 9, 10.

YN y Ddammeg hon ynghŷlch y dryll arian, a gollodd *Gwraig*, yr hon a oleuodd ganwyll i *ebwilio am dano*; nes iddi ei gael; y gosodir o'n blaenau arwydd hynod o fwydd ac effaith yr *Yspryd Glan*, yn adgenhedlu Pechadur, yr hwn a feddylir wrth y *Dryll Arian*; oblegid fel y mae pob dryll arian a delw neu argraph y *Brenin* arno, felly *Dŷn* oedd a delw *Duw* wedi ei lunio arno yn amser ei ddiniw-eidrwydd, yr hon, er iddo ei cholli yn y cwmp, a dderbyn efe drachefn drwy râs. Dywedir i'r *Wraig* oleu canwyll, ac ym mha le y cafodd ei dryll arian, ond ym mhlith ysgubion y *Tŷ*. Felly y mae *Yspryd Duw* yn ein cael ninnau ym mŷg ysgubion ein pechodau, a'n trachwantau cnawdol, y rhai a ysguba efe ymaith o'n calonnau, pan ddelo Amser i'n cyfnewidio a'n gwneuthur yn greaduriaid newyddion yng *Ngbrist Jesu*; yr hwn sydd â'i wyntyll yn ei law, ac efe a lawyr lanhá ei lawr dyrnu. *Math. iii. 12*

Y *Wraig* hithau hefyd, a eilw ar ei chyfeillefau a'i chymmydogefau i gyd lawenhau gyd â hi, pan gafodd ei dryll Arian; Felly yr *Eglwys*, neu Bobl *Dduw*, fy 'n cyd lawenhau a holl gympeini'r *Nêf*, ar droa-digaeth un Pechadur.

† *Joan xvii. 12.*

Mae

Mae gorfoledd a mawr gyfur,
Yn y nêf am un Pechadur,
A ddychwelo at Dduw mewn amser,
Gwyn ei fŷd a fyddai o'r nifer.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *Mâb afradlon*. *Luc xv.*

11—13.

N I D oes un ymadrodd drwy yr Ysgrythur yn dangos dull cyflwr Dyn yn ei gwmp a'i ymadawiad oddiwrth gyfiawnder *Duw*, yn eglurach na'r Ddammeg hon, a gymmerodd ein Hiachawdwr oddiwrth *ŵr* a chanddo ddâu fâb : yr ieuangaf o ba rai a droes yn anraflon, ac yn anufudd i'w Riëni ; a chan ddibrisio ei hunan, efe a gymmerth daith i wlad bell, lle y treuliodd ei eiddo a'i amser, mewn gloddest ac oferedd, nes iddo syrthio i dylodi a llymder yn y diwedd.

Wrth y *Gŵr* hwn y mae ini ddeall *Duw* ; ac wrth y *mâb ieuangaf*, *Adda*, â'i holl Hiliogaeth ; yr hwn a drofeddodd yn erbyn ewyllys ei Dâd nefol, ac a aeth ym mhell oddiwrth gyfiawnder a sancteiddrwydd, i wlad o bechod a thrueni, lle y treuliai i'i holl fywyd mewn ynfyrwydd a drygioni, ac y byddai 'n ddiobaith o ddedwyddwch yn ei ddiwedd, ond fel yr oedd trugaredd a thosturi *Duw* yn ei ragflaenu ac yn ei achub, trwy addo iddo Brynwr o *bâd y Wraig*, yr *hwn a yssigai ben y Sarph*. (*Gen. iii. 15.*) Ar ôl i'r *Mâb afradlon* wasgaru ei holl dda, a dyfod newyn mawr i'r wlad honno, lle yr oedd efe yn trigo ; fe ddywedir iddo *ddechreu bod mewn eisiau*. Argoel dda yw gweled pechadur wedi hîr dreilio ei amser mewn pechod ac ynfyrwydd, yn dechreu anefmwythâu yn ei feddyliau, a blino ar wasanaeth y *Cythraul* ; ac yn dechreu ymwrando a

gair *Duw*, ac ymofyn am ei drugaredd ; *D'iau* nàd yw hwnnw ym mhell oddiwrth deyrnas *Dduw*, er y geill rhyw brofedigaeth neu gilydd lynu wrtho ef beth yn hwy, ac iddo ymborthi ar gibau ei drachwantau cnawdol dros ennyd ; etto ni bydd llonyddwch i'w yspryd, nac esmwythder tra hîr yn ei galon, nes iddo ymroi a'i holl egni i ddychwelyd at ei Dâd nefol, fel y derbynio ei ffafor fendigedig er mewn *Jesu Grist* ei anwyl Fâb, *yr hwn a'n carodd ac a ddodes ei hunan drofom*. Pan ddychwelodd y Mâb afradlon at ei Dâd, y mae fe yn ei ganfod, ac ef etto o hirbell, ac yn rhedeg i'w gyfarfod gan ei goffeidio yn ei freichiau, a'i ddwyn adref, a rhoddi'r gwisgoedd goreu am dano, a pharottoi ciniau o lawenydd ei weled drachefn yn fyw, a chael yr hwn a gollafid er's cyhyd o amser. Yr un môdd y mae *Duw* yn ein canfod ninnau o'r awr gyntaf y dychwelom atto trwy edifeirwch, ac yn barod i'n coffeidio ym mreichiau ei drugaredd, pa brÿd bynnag y bom yn ewyllysgar i ymadel a'n pechodau, ac i dderbyn maddeuant am danynt. Efe a'n gwisga ni a'r *Wigoreu*, 'sef â chyfiawnder *Jesu Grist*, ym mha un y rhaid i ni ymddangos ger bron ei frawdle, fel y caffom fyned i mewn i lawenydd ein Harglwydd; neu gael ein danfon ymaith i drueni a thywyllwch tragywyddol, o's ymddanhoswn mewn dim arall, ar hyder derbyn ffafor y barnwr nefol ar ei gyfrif.

Wrth y *Mâb hynaf*, mae y rhan fwyaf yn deall yr *Judderwon*, y rhai oeddynt wedi cael ei galw i wybodaeth am *Dduw* rai miloedd o flynyddoedd o flaen y *Cenhedloedd*, ac a i tybient yn annheilang o dderbyn yr un ffafor gan *Dduw* a hwythau, 'sef eu gwneuthur yn gyd gyfrannogion o'i râs ef yn y bÿd hwn, ac yn Etifeddion bywyd tragywyddol yn y bÿd a ddaw. Eithr nid ydyw *Duw* dderbyniwr wÿneb ; ond ym mhob cenedl, y nèb fydd yn ei ofn

ofni ef, ac yn gweithredu cyfiawnder, fydd gym-
meradwy ganddo ef. *Actau viii. 34, 35.*

Nyni fel y Mâb afradlon,
Bawb i'w ffordd ei hun a droifon;
Pell yr aethom ar ein cyfer,
Oddiwrth Dduw a'i wir gyfiawnder.

Ond pan ddelo newyn, fyched,
Am râs Duw a'i air i'n henaidd;
Yna ni ddychwelwn adrau,
Ac a syrthiwn ar ein gliniau:
Ein Tad nefol fydd i'n canfod,
Ac a ddeüiſſ i'n cyfarfod;
Fe 'n cofleidia ni 'n ei fynwes,
Ac a'n dŷg i'w annedd gynnes.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *Goruchwyliwr anghyfiawn.*

Luc xvi. 1—12.

YN y Ddammeg hon mae *Crist* yn gosod ini gyffelybiaeth er annogaeth i wneuthur y defnydd goreu o'n hamser, a phob peth arall a roddir yn ein rhân, fel y derbyniom fudd a lleſad tragwyddol oddiwrthynt. Mae 'n adrodd ini ynghylch rhyw *ŵr goludog*, a chanddo *Oruchwyliwr*, yr hwn yr achwynwyd arno wrth ei *Lywodraethwr*, ei fod yn afradloni ei dda, yr hwn a alwodd efe i gyfri, ac a'i dwys holodd ynghylch ei oruchwyliaeth.

Y *Gŵr goludog*, yma yw *Duw*, yr hwn fydd wir oludog a llawn o gyfoeth grâs a thrugaredd, ac yn Arglwydd nêf a daear, a'r hyn oll fydd ynddynt: A *Dŷn* yw'r *Goruchwyliwr anghyfiawn*; yr hwn ac efe etto yn ei bechod, fydd yn cam-arfer trugareddau *Duw* beunydd, yr hwn ni's gŵyr pa c yngynted y daw galw am dano i gyfrif a'i Farnwr

gair *Duw*, ac ymofyn am ei drugaredd ; D'iau nàd yw hwnnw ym mhell oddiwrth deyrnas *Dduw*, er y geill rhyw brofedigaeth neu gilydd llynu wrtho ef beth yn hwy, ac iddo ymborthi ar gibau ei drachwantau cnawdol dros ennyd ; etto ni bydd llonyddwch i'w yspryd, nac esmwythder tra hir yn ei galon, nes iddo ymroi a'i holl egni i ddychwelyd at ei Dâd nefol, fel y derbynio ei ffafor fendigedig er mewn *Jesu Grist* ei anwyl Fâb, yr hwn a'n carodd ac a ddodes ei hunan drosom. Pan ddychwelodd y Mâb afradlon at ei Dâd, y mae fe yn ei ganfod, ac ef etto o hirbell, ac yn rhedeg i'w gyfarfod gan ei gofleidio yn ei freichiau, a'i ddwyn adref, a rhoddi'r gwisgoedd goreu am dano, a pharottoi ciniaw o lawenydd ei weled drachefn yn fyw, a chael yr hwn a gollafid er's cyhyd o amser. Yr un môdd y mae *Duw* yn ein canfod ninnau o'r awr gyntaf y dychwelom atto trwy edifeirwch, ac yn barod i'n cofleidio ym mreichiau ei drugaredd, pa brŷd bynnag y bom yn ewyllysgar i ymadel a'n pechodau, ac i dderbyn maddeuant am danynt. Efe a'n gwisga ni a'r *Wisgoreu*, 'sef â chyfiawnder *Jesu Grist*, ym mha un y rhaid i ni ymddangos ger bron ei frawdle, fel y caffom fyned i mewn i lawenydd ein Harglwydd, neu gael ein danfon ymaith i drueni a thywyllwch tragywyddol, o's ymddanhoswn mewn dim arall, ar hyder derbyn ffafor y barnwr nefol ar ei gyfrif.

Wrth y *Mâb hynaf*, mae y rhan fwyaf yn deall yr *Judderwon*, y rhai oeddynt wedi cael ei galw i wybodaeth am *Dduw* rai miloedd o flynyddoedd o flaen y *Cenhedloedd*, ac a i tybient yn annheilwng o dderbyn yr un ffafor gan *Dduw* a hwythau, 'sef eu gwneuthur yn gyd gyfrannogion o'i rās ef yn y bŷd hwn, ac yn Etifeddion bywyd tragywyddol yn y bŷd a ddaw. Eithr nid ydyw *Duw* dderbyniwr wŷneb ; ond ym mhob cenedl, y neb fydd yn ei

ofni ef, ac yn gweithredu cyfiawnder, fydd gym-
meradwy ganddo ef. *Astau viii. 34, 35.*

Nyni fel y Mâb afradlon,
Bawb i'w ffordd ei hun a droifon;
Pell yr aethom ar ein cyfer,
Oddiwrth Dduw a'i wir gyfiawnder.
Ond pan ddelo newyn, fyched,
Am râs Duw a'i air i'n henaidd;
Yna ni ddychwelwn adrau,
Ac a syrthiwn ar ein gliniau:
Ein Tad nefol fydd i'n canfod,
Ac a ddeüïff i'n cyfarfod;
Fe 'n cosleidia ni 'n ei fynwes,
Ac a'n dŷg i'w annedd gynnes.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y Goruchwyliwr *anghyfiawn.*

Luc xvi. 1—12.

YN y Ddammeg hon mae *Crist* yn gosod ini gyffelybiaeth er annogaeth i wneuthur y defnydd goreu o'n hamser, a phob peth arall a roddir yn ein rhân, fel y derbyniom fudd a llefâd tragwyddol oddiwrthynt. Mae 'n adrodd ini ynghylch rhyw *ŵr goludog*, a chanddo Oruchwyliwr, yr hwn yr achwynwyd arno wrth ei Lywodraethwr, ei fod yn afradloni ei dda, yr hwn a alwodd efe i gyfri, ac a'i dwys holodd ynghylch ei oruchwyliaeth.

Y *Gŵr goludog*, yma yw *Duw*, yr hwn fydd wir goludog a llawn o gyfoethi grâs a thrugaredd, ac yn Arglwydd nef a daear, a'r hyn oll fydd ynddynt: A Dŷn yw'r *Goruchwyliwr anghyfiawn*; yr hwn ac efe etto yn ei bechod, fydd yn cam-arfer trugar-
eddau *Duw* beunydd, yr hwn ni's gŵyr pa cyn-
gynted y daw galw am dano i gyfrif a'i Farnwr

hollalluog. Fe debygir fyned braw a syndod mawr i galon y Goruchwyliwr yma, pan gyhuddwyd ef gan ei Lywodraethwr : Felly yn ddiau y mae gyd â'r Pechadur deffröedig, pan argyhoedder ef gan air *Duw* ; ac y tystiolaetho ei gydwybod yn ei erbyn ei fod mewn cyflwr o ammharoddrwydd i ymddangos ger bron *Duw* ; ac am hynny, trwy nerth ei räs ef, mae yn newid ei fuchedd, ac yn gwneuthur gweithredoedd daionus, fel y bo i rhai'n ei ragflaenu yn y nêf a'i dderbyn i dragywyddolbebyll y gogoni-ant pan ymadawo â'r bywyd hwn. Mae 'n gwneuthur *Crist* yn gyfaill iddo, trwy gredu yn ei air ac ufuddhau i'w orchymynnion hyd eithaf ei allu, a'r *Angylion* bendigedig yn wenidogion iddo trwy rodio yn ffyrdd sancteiddrwydd, y rhai a'i dygant ar eu hadenydd i ardaloedd y gwynfyd, pan wahano *Angau* ei Enaid oddiwrth ei gorph.

Gwnawn i'n drysor yn y nefoedd,
Yr hwn a berŷ yn oes oesoedd ;
Gwnawn *Grist* ini yn gyfaill puredd,
Ac ef a'n derbyn yn y diwedd.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y Gŵr Goludog a *Lazarus*.
Luc xvi. 19—23.

YN y Ddammeg hon ynghŷlch y gŵr Goludog a *Lazarus*, y dangosir rhagoriaeth rhwng cyflwr y rhai cyfiawn, a'r anghyfiawn yn y Bŷd a ddaw, pa un bynnag ai o râdd uchel ai isel a font yn y Bŷd hwn, nid yw hynny yn gwneuthur gwahaniaeth rhyngddynt, pan elont i Dragywyddoldeb. Er bod y gŵr goludog, wedi ei wisgo â phorphior a llain main, ac yn cymmeryd bŷd da yn helaethwch beunydd

beunydd, tra parhâodd ei amfer yn y bŷd yma; ac yn gommedd *Lazarus* o ychydig friwfion a fyrthiai oddiar ei fwrdd, etto fe ddarfu y pethau hyn. ôll ar fyrder; ac yn lle eu mwynhâu lawer blwyddyn yn hwy, fel, fe allai, yr oedd yn buriadu, fe'i danfonwyd ymaith i garchar tragywddol, lle y cododd ei olygon, ac a ganfu *Abraham* o hirbell, a *Lazarus* yn ei fynwes, yn mwynhâu llawenydd a dedwyddwch, pan nad oedd iddo ef ond tristach ac wŷlofain dros byth bythoedd! Beth oedd well er ei holl wychder, a'r hardd wisgoedd oedd ganddo ar y ddaear, pan na chai un o honynt i'w gyfgeodi rhag gwrês ac angerdd y tân tragywyddol, nac un dafn o'r diodydd cryfion, a'r peraidd ddyfroedd oedd yn ei gelloedd gartref i wlychu ei dafn gymmaint ag unwaith! Bydded gofal ar foneddigion a chyfoethogion y bŷd hwn, pa le y gwnelont eu cartref ar ôl ymadel o honaw. Diau fod *Angau* yn curo wrth eu drysau hwythau beunydd, megis wrth ddrysau y rhai tylottaf, ac yn barod i'w trosglwyddo i dragwyddoldeb o drueni neu ddedwyddwch, yn ôl yr hyn a wnaethant, ac a ddewisafant ar y ddaear; edrychont gan hynny am ddewis y rhàn dda yr hon ni ddygir oddiwrthynt. A chwithau y Tylodion ymrowch i fodloni i'r cyflwr y gosododd Duw chwi ynddo, a dyfal ddisgwyliwch am y Nefoedd; gan chwennych yn hyttrach nâ chyfoeth y bŷd hwn, eich gneuthur yn gyfoethog tu ag at Dduw, ac yn etifeddion bywyd tragywddol.

Y fan lle y dywedir fod enaid *Lazarus* yn gorphwys, yw mynawes *Abraham*, wrth yr hyn y meddylir y nefoedd; lle mae *Abraham*, *Isaac*, a *Jacob* holl lu nefol yn aros ger bron Duw a'r Oen yn dragywydd. *Dat. vii. 15, 17.* Gwelwn môr ofalus yw'r gwr Goludog am ei Deulu gartref, ac fel y mae yn ymbil ag *Abraham* am ddanfon cennad attynt.

attynt oddiwrth y meirw, i'w rhybuddio rhag eu dyfod i'r un poenau ag yr oedd efe yndd nt. Eithr gwbyddwn, wrth yr ateb a roes *Abraham* iddo, 'fef (oni wrandawent ar *Moses* a'r Prophwydi, na chredent y chwaith pe codai un oddiwrth y meirw) felly nid oes dim a n dadebra ninnau o bechod, ac a'n trŷ ni at Dduw, onid ei air, a'i yspryd bendigedig, yr hwn yn unig a ddichon ein cyfnewidio, a goleuo llygaid ein dealltwriaeth, a'n dwyn ni at *Grist* fel y byddom gadwedig.

Daccw *Deifes* yn ymboeni,
Ynghanol Tân fydd heb ddiffoddi ;
Pan mae *Lazarus* yn llawen,
Mewn gerfoledd mawr di ddiben !

Edrychwch chwithau 'r Cyfoethogion,
Na bôch ry chwerwedd wrth dylodion ;
Ond trwy borthi eu hanghenion,
Ar eich Pennau daw bendithion.

M Y F Y R D O D,

Ar Ddammeg y *Weddw daer* ; a'r *Publican*
a'r *Pharisead*. *Luc* xviii. 1—14.

BWRIAD ein Hiachawdwr bendigedig yn y Ddammeg hon, a'r Ddammeg o'i blaen, yw dwyn ar gôf ini y ddyledswydd o weddio Duw, am bethau angenrheidiol i'n cyrph a'n heneidiau. Ac i'n hannog i'r unrhyw ddyledswydd, mae 'n adrodd yn gyntaf am Wraig weddw, yr hon a ddeusyfias ai ar Farnwr o'r un ddinas â hi, ddial ar ei gwrthwynebwyr, yr hwn ni wrandawai arni dros amser, eithr wrth hîr ymbil efe a ganiattâodd iddi yn ôl ei hewyllys ; yr hyn fydd gyflur i bob Cristion, fel y
Weddw

Weddw hon, i erfyn ar *Dduw* yn ddyfal am rās a thrugaredd, yr hwn fydd lawer parottach i wrando arnom, nag oedd y Barnwr anghyfiawn; ac yn alluog i ddial ar ein gwrthwyr, ac i roddi ini yr oruchafiaeth ar y byd, ar cnawd, ar Cythraul.

Yn yr hanes ynghylch y *Publican*, a'r *Pharisead*, mae i ni ddanghosiad o'r môdd i ddyfod i weddio, fel y caffom ein derbyn yn gymmeradwy ger bron *Duw*; ac o'r tu arall pa fôdd i ochelud cam-arfer y ddyledswydd hon, rhag myned ein llafur yn ofer ynddi, heb dderbyn bûdd na llefâd, ond yn hyttrach barn a digofaint *Duw* oddiwrthi, fel y *Pharisead* hunan-gyfiawn, i'r hwn y cyffelybir yr holl ragrithwyr ac anffyddloniaid, y rhai sy 'n gwasanaethu *Duw* mewn gair yn unig, ac nid ewllys. Y cyfryw sy 'n dywad i Dŷ *Dduw* a'r *Gwasanaeth cyhoedd*, yn unig, o ràn defod ac arfer, gan hyderu ynddynt eu hunain, a thybied eu bod yn well nag eraill, ac nad oes gan *Dduw* na dyn ddim i'w ofyn iddynt, a'u bod mewn cyflwr dedwydd a diangol oddiwrth bob drwg. Edryched yr hunan gyfiawn ac eraill attynt eu hunain yn y pwynt yma; a chlywant eiriau yr *Apostol* ffyddlon sy 'n dywedyd wrthynt, "Na fydd uchel frŷd, eithr ofna." A thrachefn, "Yr hwn fydd yn tybied ei fod yn sefyll, edryched na fyrrhio." *Rhuf.* xi. 20. i *Cor.* x. 12. Y *Pharisead* sy 'n myned ym mlaen yn hŷ, ag yn dechreu adrodd ei weithredoedd da, ac megis yn galw *Duw* i gytrif o honynt; pan y mae'r *Publican* tylawd yn sefyll o hirbell, ac yn crynu gan euogrwydd a phwys pechod; a llefain ar *Dduw* o eigion ei gŵalon am faddeuant o hōno, ac fe allai ymwared oddiwrtho, fel y gwneiff pob un a deimlo mewn gwirionedd ei gyflwr colledig tu ag at *Dduw*, tra mae'n aros yn ei anian lygredig, heb ei adnewyddu trwy rās, a'i sancteiddio a'r *Yspryd glân*. Dysgwn, gan hynny, bob amfer, ddyfod

ddyfod ger bron Duw gyd â gwylder a pharchedig ofn;
fel y derbyniom drugaredd, ac y caffom rās yn gymmorth
cyfamferol.

Gweddi bŵr o gálon wrefog,
A dderbynia yr Hollalluog;
Nid yw gweddi oer ar eiriau,
Ddim ond llafur i'r gwefusau.

Fe gadd y *Pharisead* uchel,
Ei ddanfôn yn waglaw o'r *Demel*,
Pan mae 'r *Publican* dan grio,
Yn cael ei gyfiawnhâu a'i wrando.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y Gweithwŷr yn y Winllan.

Math. xx. 1—16.

YN y Ddammeg hon y danghōfir aml giad eglur
a rād Rās Duw i Bechaduriaid o amryw radd
ac oedran, y rhai a eilw efe i gyflwr o gadwedigaeth
yn y bŷd hwn, ac a'u gogonedda yn y bŷd a ddaw.
Mae ein Hiachawdwr yn adrodd am ŵr, o berchen
tŷ yr bwn a aeth allan a hi yn dyddhâu, i gyflegi
gweithwŷr i'w winllan. Ac wedi cyttuno a'r Gweith-
wŷr cyntaf, efe a aeth allan drachefn ar amryw
brydiau hyd yr unfed awr ar ddeg, ac a gafodd
Weithwŷr eraill, y rhai a anfonodd efe i mewn i w
Winllan, rhag eu bod allan yn fēgura ar hŷd y
Dydd. Wrth y Gweithwŷr hyn ni a ddeallwn, yn
gyntaf, yr *Juddeawon*, y rhai a alwodd Duw yn
toreu iawn, wrth y *Cenbedloedd*, i wasanaeth ei
Eglwys, 'sef y *Winllan*. Eithr yn fwy neulltuol y
meddylir yma wrth y Gweithwŷr a alwyd i'r *Winllan*
ar amryw oriau o'r dydd, ddynion o bob oedran

a blynyddoedd; rhai jeuaingc, rhai canol oedran, a rhai mewn henaint a phen-llwydni, y mae *Durw*, yn ôl ei arfaeth dragywyddol, yn eu galw i wybodaeth o'r gwirionedd, ac yn eu hadnewyddu trwy râs, fel y gwafanaethont ef mewn purdeb buchedd a sancteiddrwydd, ac y *llafuriont beunydd am y bwyd a bery i fywyd tragywyddol. Joan. vi. 27.* A gwyn eu bŷd gynifer ag a wnaed yn ewyllysgar i'r alwedigaeth nefol hon, ac a ufuddhâo i eiriau eu hathraw *Crist Jesu*, ac a barhâo yn ei wafanaeth ef hŷd ddiwedd eu heinioes; fel yr etifeddent ffrainc ym mhren y bywyd, ac y caffont eu taledigaeth, 'feth, eu gwobrwyo a thragywyddol bwys o ogoniant yn y nefoedd.

Daliwn fulw, fel y mae 'n Hiachawdwr bendigedig yn galw pechod yma yn *seguryd*; yr hwn nid yw dda yngolwg *Durw* na Dynion; am hynny y dylem ei ochelyd megis peth yn ein cadw oddiwrth wafanaethu *Durw*, a chael bywydd tragywyddol. Beth pe gwelem ddyn a chanddo feusydd cynydfawr i'w cynhauafa ac ar ddiwrnodiau tēg a thefog, yn lle casglu eu ffrwythau i mewn i'w ysgyboriau, yn cyfgu ac yn gorwedd mewn cilfachau, neu 'n dilyn rhŷw oferedd, nēs myned o'r hin dymherys heibio, ac iddi droi yn dywydd dryghinog. cyn iddo ef gael dim o'r llafur i fewn diddos. Pa faint well, ond yn hytrach gwaeth, ydym ninnan, y rhai fydd yn llechu mewn drygioni, ac yn oedi myned ynghylch gwaith ein hiechydwrriaeth o ddŷdd i ddŷdd. Am hynny awn i'r Winllan tra mae Dydd grâs, ac oedfeydd jechydwrriaeth yn parhâu; cyn y delo nōs *Angau* ar ein gwarthaf; canys nid oes gwaith na dychymmyg yn y bêdd, lle yr ydym ni oll yn myned!

Ewch i'r *Winllan* hoywlan hylaw,
Chwi gewch daliad yn eich dwylaw;

Pa

Pa beth bynnag a fo gweddus,
Duw a'i rhydd i chwi 'n ofalus.

Nid ellwch wneuthur iddo ormod,
Yn ddi gamwedd am ei gymmod;
Fe wnaeth eroch fwy o lawer,
Nag a delwch chwi drwy 'ch amfer.

Pechaduriaid o bôb oedran,
Deuwch, bryfiwch bawb i'r Winllan;
Dowch pan fynnoch, nid rhaid unon,
Na chewch waith a chyflog ddigon.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *ddau Fâb*. *Math.* xxi.
28—32.

YR Arglwydd *Jesu* a lefarodd y Ddammeg hon, wrth yr Arch-Offeiriaid a Henuriaid yr *Juddewon*, y rhai a ddaethent atto, nid o rân gwrando ei air, a i athrawiaeth, ond yn hyttrach i geisio ei ddâl yn ei ymadrodd, y rhai a fethodd arnynt gael achlyfur yn y bŷd un amfer, i roddi dim yn ei erbyn. Ac efe yn eu gweled môr belled oddiwrth wneuthur ewyllys *Duw* trwy anufuddhâu i'w Air ef, yr hwn yr oedd *Crist* yn ei lefaru wrthynt: Efe adroddodd y Ddammeg hon iddynt ynghŷlch *gŵr* a chanddo *ddau Fâb*, y rhai yr archasai iddynt fyned i'w Winllan i weithic. Y cyntaf a withododd fyned, ac wedi hynny yr edifarhâodd ac a aeth. Yr ail a addawfai fyned, ac nid aeth ddim.

Wrth y *mâb cyntaf*, y gellir deall y Cenhedloedd er dechreuad y bŷd; y rhai a ymwrthodasant â'r gwir *Dduw*, gan dorri ei holl Orchymynnion. (*Rhuf.* i. 23—31.) Ac aros yn eu cyndynrhwydd ac angrhediniaeth gynifer miloedd o ^anyddoedd, nes i'r

i'r dydd wawrio, a *Haul cyfiawnder* dywynnu arnynt. (*Can. ii. 17. Mal. iv. 2.*) A'u tywys hwynt i'r iawn ffordd, trwy wir edifeirwch, a dychwelyd at *Grist*, i gymmeryd ei jau arnynt, (*Math. xi. 29.*) Ac i weithio yn ei Winllan hŷd ddiweddd eu heinioes. Wrth yr *ail fâb* y deallir yr *Juddewon*, y rhai a alwodd *Duw* megis pobl iddo ei hun o blith eraill, ac a archodd iddynt fyned i'w *Winllan* i'w llafurio; 'sef gwneuthur a chynnal amryw ddefodau ac ordinhadau i Eglwys, a byw yn yr ymarfer o honynt hwy yn fobr ac yn gyfiawn, trwy ddyfal barhâu i weddio ac ymprydio, a gwneuthur daioni i bawb er mwyn *Crist*; yn yr hwn yn unig yr oeddynt i gredu er Iechydwriaeth. Eithr o hyn y daeth y rhan fwyaf o honynt yn fyrr, ac a dorasant ewyllys eu Tâd nefol, a'i orchymmyn ef, yr hyn oedd, credu o honynt yn ei fâb ef *Jesu Grist*, er jechydwriaeth i'w heneidiau. Wrth y ddau fâb hyn hefyd, y meddyllir pob grâdd o bechaduriaid, y rhai mae *Duw* yn erchi iddynt fyned i'w *Winllan* i'w llafurio; 'sef byw yn fobr ac yn dduwiol yn ei Eglwys ef ar y ddaear, drwy ffydd yng *Ngbrist*; gan weithio allan eu biechydwriaeth eu hunain drwy ofn a dychryn. *Phil. ii. 12.* Rhai fydd yn anufudd i'r alwedigaeth hon, ac yn lle ymostwng i wneuthur yn ôl gorchymynnion *Duw*, yn gwneuthur yn union yn eu herbyn, gan rodio mewn drygioni a phechod, ac wedi hynny yn edifarhau ac yn dychwelyd at *Grist* i fôl yn Ddisgyblion cywir iddo. Eraill fydd y meryd arnynt wneuthur ewyllys *Duw*, trwy ganddynt rith *duwioldeb*, eithr wedi gwael ei grym hi. *2 Tim. iii. 5.* Rhai fydd yn nesáu a'u d'u genau, ac yn ei anrhydeddu a'u gwefusau, a'u calonau fydd bell oddiwrtho. *Esay. xxix. 13. Math. xv. 8.*

Och nyni y rhai sy'n addo,
Yn ein bedydd y gwnawn beidio;
Ag anufuddhau 'i orchymmynion,
Ond y cofiwn ein Tâd cyfion.

Na wnawn addo gwneud daioni,
Heb fod yn ein brÿd gyflawni;
Gwell yw peidio addo, a gwneuthur,
Na dweud y gwnawn heb fyth ei ystyr.

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *Winllan a ofodwyd i Lafurwyr*. *Math.* xxi. 33—41. *Marc.* xii. 1—9 *Luc.* xx. 9—16.

WEDI i'n Hiachawdwr bendigedig geryddu anffyddlondeb ac anufudd-dod a *Phariseaid* a'r 'Sgrifennyddion, yn y Ddammeg o'r blaen; yn y Ddammeg hon mae 'n gosod allan ym mhellach erchyll ystyfnigrwydd a chreulondeb yr *Juddewon*, y rhai ni fynent ymostwng i *Grist*, ond a'i dirmygasant ef a'i Weision y rhai a anfonasid attynt o brÿd i brÿd.

Wrth y *Gŵr*, o berchen *Tŷ*, yr hwn a blainnodd *Winllan*, ac a'i gosododd allan i *lafurwyr*; y mae i ni ddeall, *Duw Tâd*; yr hwn a roddes ei *Winllan*, 'sef, ei Eglwys i'w thrin a'i llywodraethu gan yr Offeiriaid o'r Lefiaid Juddewig; y rhai a feddylir wrth y *lafurwyr*. A'r Gweision a ddanfonwyd i geisio ffrwythau oedd y *Prophwydi* a'r *Apostolion*, y rhai a ddirmygasant ac a laddasant, yn lle edifarhau a throi oddiwrth eu pechodau, a dwyn ffrwythau i gyfiawnder. *Y mab* a ddanfonwyd attynt yn *ddirwaethaf*, oedd unig Fâb *Duw*, yr hwn a anfonwyd i'r bÿd pechadurus; ac a ymwelodd, yn gyntaf a'r rhai oedd yn addef enw *Duw* a'i wasanaeth, 'sef

yr

yr *Juddewon*, y rhai a godafant yn unfryd yn ei erbyn ef, gan ei watwor a'i amherchi; ac yn y diwedd ei roddi i farwolaeth. Dyma y rhai yr anfonwyd Llu y *Rhufeiniaid* i'w difetha a'u diftrywio a min y Cleddyf, ac i'w danfon ar wasgar drwy yr holl fyd. Yr hyn fydd rybydd i bawb yn gyffredin, na ddiystyront drugareddau *Duw*, ac na byddont anffrwythlon yn ei wasanaeth ef, rhag i *Angau* ddyfod ar eu gwarthaf, a'u torri ymaith o dir y rhai byw, am eu hanufudd-dod a'u gwrthryfelgarwch i'w erbyn. Y *Dŷn drwg* fydd a'i fryd ar derfysg yn unig; a chennad greulon a anfonir yn ei erbyn ef. *Diar xvii. 11.* *Barn* fydd harod i'r gwatwarwyr, a chleisiau i geir y fvliaid.

Gwae y rhai fydd yn diſtyru,
Trugareddau *Duw* Nghrist *Jesu*;
Ac fy' 'n byw 'n anufudd hefyd,
I'w Orch'mmynnion drwy 'u holl fywyd.

Ymostyngwn dan law 'r *Arglwydd*,
Dygwn ffrwythau o ſanſteiddrwydd;
Caffer ynom ryw ddaioni,
Tu ag *Dduw*, Cyn Dydd ein cyfri!

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y ddeg *Morwyn*. *Math.*

XXV. 1—13.

DAMMEG i'w hon o rybydd i ymbarottoi erbyn dyfodiad *Mâb* y *dŷn*, *Pan ddél efe i'w ogonedd yn ei Saint*, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai oll fy'n credu. *2 Theſ. i. 10.*

Wrth *Deyrnas* nefoedd a ſonir yma am daní, y meddylir yr *Eglwys* weledig neu gyflwr *Addefwyr* crefydd yn gyffredinol ynddi. O'r ddeg *morwynion*

yr oedd pump yn gall, a phump yn ffôl; ac felly y mae Addefwŷr Crefydd, rhai o bob mâtth: rhai mewn gwirionedd, ac eraill mewn enw yn unig, heb ganddynt ond y cyfgod, yn lle 'r gwir fylwedd. I mae 'r Ddammeg hon wedi ei chymmeryd oddiwrth arfer a fyddai mewn priodafau ym mhlith yr *Judderwon* y rhai a fyddent wrth liw 'r nôs; pan gyflogid dêg o wŷr jeuaingc a dêg o forwynion a lampau ganddynt, i oleuo 'r Priodfab a'r Briodferch adref.

Wrth y *lampau* y mae i ni ddeall addefiad allanol o Grefydd; a'r *oleu* yw grâs oddi fewn, a doniau yr *Xsryd glân*, yn gweithio ynom ffydd a gobaith a chariad, fel y llewyrchom yn y bŷd megis canwyll yr hon a ddodir mewn Canhwyll-bren ar fwrdd, a hi a oleüa i bawb fy yn y Tŷ, *Math. v. 15.*

Dywedir i'r rhan ffôl gymmeryd eu lampau gyd â hwynt megis y rhai call, ond eu bod heb olew ynddynt; eithr y morwynion call a gymmerasant, nid yn unig eu lampau 'n wâg, ond hefyd olew ynddynt gyd â hwynt, fel y byddent barod ganddynt wedi eu goleuo, pan ddeuai gwaedd fod y Priodfab yn dyfod, i gael myned yn llawen i'w gyfarfod. Dyma fel y dymunai pawb fod yn awr *Angau* ac yn nŷdd farn; fef a grâs *Duw*, a chariad *Crist* yn gwresogi yn eu calonau, fel na ofnont frenin y dychryniadau. *Gwresogodd fy nghalon o'm mewn, tra oeddwn yn myfyrio, ennynnodd tân, a mi a leserais d'm tafod. Salm xxxix. 3.* Er bod y lamp o addefiad crefydd gennym, heb olew grâs ynddi, ni wna ddim llês yn ddiau; canys diffoddi a wna pan ddêl galw am danom i gyfarfod â Phriodfab ein heneidiau, *Jesu Crist*, ar yr hwn y bydd ofer ini alw Arglwydd! Arglwydd! pan fo drŵs y nefoedd wedi ei gau arnom. Am hynny, *ceisiwn yr Arglwydd tra gellir ei gael ef, gelwch arno tra fyddo yn agos. Esay lv. 6.* Yn ddiau yn llifeiriant y dyfroedd mawrion, ni chânt nesáu atto ef. *Psal. xxxii. 6.*

Gwyn

Gwyn eu bŷd y gwir Grif'tnogion,
 Sydd ag olew grâs i'w calon;
 Hwyl a fyddant ôll yn barod,
 A *Grif't Iesu* i 'mgysarfod.

Ond gwae yr anffyddloniaid ynfyd,
 Sydd yn twyllo eu hun bob munud;
 A rhyw enw, yn lle 'r sylwedd,
 Hwyl a adewir yn y diwedd !

M Y F Y R D O D

Ar Ddammeg y *Talentau*. *Math. xxv.*
 14—28.

Y Ddammeg hon, fel y mae 'n debygol, yw un o'r rhai olaf a lefarodd ein Harglwydd bendigedig, cyn ei draddodiad i ddwyllaw'r *Judderwon*, a'i ddioddefaint ar y Groes. Am hynny y mae yn rhybyddio pawb i wneuthur y deunydd goreu o'r amryw ddoniau a gyfrennir iddynt yn y bŷd hwn, fel y rhoddont gyfrif cyfurus o honynt i *Dduw*, yn nŷdd y farn. Yn y Ddammeg ganlynol hon, mae 'n cyffelybu ei hun i ddŷn yn myned i wlad bell, ddieithr, yr hwn a adawodd ei dda dan ofal ei weisïon, i farchnatta â hwynt, a'u chwanegu, erbyn ei ddychweliad adref.

Wrth y dŷn a aeth i wlad ddieithr, y ddeallwn ein Harglwydd *Iesu Grif't*, yr hwn oedd y prŷd hyn yn barod i fyned oddicartref o'r corph, i wlad ddieithr i ni, 'sef y *nefoedd*; gan adael ei ddoniau ysprydol o râr a ffŷdd a gŵybodaeth gyd â'i ddisgyblion, fel y byddent dystion o'i wirionedd, ag y troer miloedd o bechaduriaid at *Dduw*, trwy eu gweinidogaeth hwynt. Y rhai hyn a wnaethant yn dda, gan

ychwanegu at eu talentau beunydd, yr hyn oedd uniawn yngolwg yr Arglwydd, ac a gawfant eu galw i mewn i'w lawenydd; ac yr un môdd bawb eraill a wnelont ddaioni yn eu cenhedlaeth, trwy gredu yn enw yr *Jesu*, a'i garu a'i ogoneddu drwy eu holl fywyd, a gwneuthur y defnydd goreu o bob talentau a roddir attynt ganddo. Am hynny o's cawfom dda 'r byd hwn gwnawn eluseni â hwynt. O's cawfom ddysg a gŵybodaeth uwchlaw eraill, tanwn hi ar lêd ym mhlith ein brodyr, fel y caffo trueiniaid y praidd adnabod y gwirionedd, a chredu yn *Jesu Grist*, i fywyd tragywyddol. O's cawfom nerth ac jechyd yn ein bywyd, treuliwn o yngwafanaeth y goruchaf *Dduw*, ac yn ein dyledswydd tu ag at ddynion nid yn ein meluschwantau a'n coeg ddigrifwch, ond mewn sobrwydd a diweirdeb, rhag cael nôd y bwyffil arnom. Gochelwn guddio ein talentau yn y ddaear, 'sef cam-arfer neu gam-dreulio dim a dderbyniom ar law *Dduw*, megis golud, ac amser, a gŵybodaeth, ac uwchlaw pob dim na chamfyniwn yr hyn a berthyn i'n Hiechydwrriaeth dragywyddol, a'n heddwch g d â *Dduw*; rhag dywedyd wrth bob un o honom, a fo byw a marw yn y cyflwr truenus yma. *Bwriwch y gwa's ansuddiol allan i'r tywyllwch eithaf, yno y bydd wylofain a rhing-sian dannedd!*

Gwnawn y goreu o'r hyn drwy gariad,
A dderbyniom gan yr Hael-dâd;
O's ni a guddia ei Dalentau,
Fe guddia 'r nêf oddiwrthym ninnau.

Awn, marchnattwn am y gorau,
Casglwn drysor i'n heneidiau;
Grâs, a gobaith, ffydd a chariad,
Ni gawn beunydd gwn, dderbyniad.

MYFYRDOD

M Y F Y R D O D,

Ar Wrthiau ein Hiachawdwr yn troi 'r
Dwfr yn *Win*. *Joan* ii. 1—12.

DYMA un o'r gwrthiau cyntaf a wnaeth ein Hiachawdwr bendigedig yn y flwyddyn gyntaf o'i weinidogaeth gyhoeddus; yr hwn a wnaeth efe mewn priodas, yn *Cana Galilea*, lle 'r oedd efe, a i fam a'i ddisgyblion hefyd yn y lle. Priodas pwy ydoedd nid yw hyspys. Rhai a ddywedant mai St. *Joan*; eraill mai rhai o geraint *Mair*, mam yr *Jesu*. Yma y cafodd *Crist* odfa i ddechreu dangos ei wrthiau, fel y credai y rhai oedd yn gynnrychol, a gwneud eraill, yn barottach i'w air, yr hwn yr oedd efe yn myned i'w bregethu yn eu plith.

Gwelwn fod priodas yn anrhydeddus, wedi ei threfnu gan *Dduw*, ac a berchir gan *Grist*, yn enwedig am ei bod yn gyfgod o'r cysylltiad, neu 'r undeb fydd rhwngddo ef a'i Eglwys, 'sef ei bobl etholedig, y rhai a wnaethpwyd yn un ag ef er cynfeiliad y byd, yn y Cyfammod grâs; ac a eglurir felly mewn amser, pan droir hwynt at *Dduw* oddiwrth bechod a drygioni, a phan ei gwneir hwynt yn gyfrannogion o'i sancteiddrwydd, ac yn Etifeddion teyrnas nefoedd. *Oblegid y rhai a rag-wybu, a rag-juniodd efe hefyd i fod yn un ffurf â delw ei Fâb ef. Rhuf. viii. 30.*

Megis y cadwed y *gwîn goreu* hyd yn ddiwaethaf, yr hwn a droes ein Hiachawdwr o ddwfr, i wafanaethu galleddwyr y briodas: felly y mae *Dduw* yn cadw y gwir goreu o gyffuron Teyrnas nefoedd i'w holl bobl etholedig, y rhai a gant swppera gyd ag ef ac yntau gyd â hwythau yn oes oesoedd. Yna y rhyfeddant ac y gwelant, iddo gadw y *gwîn da* hyd yr awr olaf!

Ar-

Arglwydd Dduw ddedwydded ydi',
Y rhai fy' beunydd yn dy ofni,
Ac yn cael dy gwm'ni nefol,
I'w cyffuro yn wastadol.

Lle bo 'r *Jesu* yn rheoli,
Ni bydd eisiau dim daioni ;
Lle byddo *Crist* yn cael derbyniad,
Fé geir ei 'mddiffyn ef yn wastad.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn jachâu *Mâb y Pendefig*. *Joan* iv. 47—53.

DYMA yr ail Wrthiau a wnaeth ein Hiachawdwr bendigedig yn *Cana Galilea*, 'sef, jachâu *Mâb y Pendefig* ; yr hwn a ddaethai atto, gan ymostwng iddo, a deusyfu ei gymmorth a'i gynnorthwy ef, pan, fe allai yr oedd pob *Phyfygwyr* eraill wedi methu iddo, annogaeth-yw hon i bawb fyned at yr *Jesu*, i ddeusyfu ei gymmorth a'i ffafor fendigedig ini, pa gyfyngder bynnag a ddêl arnom. O's doluriau corphorol, mae fe yn alluog i'w jachâu ; o's gorthrymderau ysprydol, fe a ddichon eu hefmwythâu. Fe gafodd y *Pendefig* nid trugâredd *Durw* i'w fâb yn unig, eithr iddo ef ei hunan hefyd ; canys fe gafodd ffydd i gredu ym *Mâb Durw*, mai efe oedd iachawdwr y bŷd, ac y gallai nid yn unig *Feddyginiaethu Cyrph* ond *Eneidiau* hefyd, a'u cadw i fywyd tragwyddol. Nid oedd o'r blaen, fe allai, ond credu yn y doniau oedd gan *Grist*, megis *prophwyd*, i jachâu doluriau corphorol ; eithr yn awr mae 'n canfod eglur wrthiau goruwchnatturiol *Mâb Durw*, ac yn cael profiad a thystiolaeth o honynt yn ei

ei galon ; ac nid yn unig ei Fáb ac yntau, onid ei holl Deulu hefyd a gredasant yn yr Arglwydd *Jesu*. *Dysged* pob pen teulu, a phendefigion eraill, oddi-wrth y Pendefig hwn, i fod yn Ddisgyblion i *Grist* ; canys ni wyddant pa effaith a bar hynny ar rai eraill o'u cydgymdeithas a'u pherthynasau hwynt, ac yn sicir y gall fod yn foddion i'w dwyn at yr un Arglwydd nesol fel y byddont gadwedig. Fe fydd yn llawenydd mawr ryw ddýdd, i'r Pendefig hwn, weled, nid ei hun a'i fab yn unig, onid ei holl Deulu hefyd o'i amgylch yn y nesoedd yn moliannu Duw, ac yn bendithio yr amser yr ynnillwyd hwynt at *Grist* trwy ei ymarweddïad ef.

Deiŵch jeirll, Arglwyddi mawrion,
Ymostyngwch yn eich calon ;
I mae Arglwydd mwy na chwithau,
Yn preswyllo uwchlaw 'r Cynhyllau.

Gwelwch o'ch cýd-bendefigion,
Un, yn chwennych ei arwyddion ;
Ac yn derbyn gan yr *Jesu*,
Ffafor iddo ei hun a'i Deulu.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn Glanhâu y Gwahan-glwyfus. *Math.* viii. 2, 5. *Marc* i. 40. *Luc* v. 12—15.

YN yr ymadrodd hwn o Wrthiau ein Hiachaw-dwr, yn glanhâu y Gwahan-glwyfus, mae i ni eglurhâd, hynod o'i barodrwydd i ddwyn Pechadur allan o'i drueni ysfrydol, 'sef ei adnewyddu trw râs, a'i ddwyn o feddiant Satan at *Dduw*. Fel ag i'r oedd y gwhanglwyf yn beth aflan, yn tarddu dros

dros yr holl Gorph, ac yn anfeddiginiaethol, (*Lef.* xiii. 12, 2. *Bren.* xv. 5.) felly y mae llygredd pechod yn rhedeg drwy 'n holl aelodau, ac yn tarddu drwy 'n holl fywyd, fel nad oes dim a'n glanha ni oddiwrtho, ond *gwaed Crist*, yr hwn yr oedd dwfr yr Jorddonen yn ei arwyddocâu, ym mha un yr ymolchodd *Naaman* oddiwrth ei frynti, ac y glanhawyd ef yn ôl gair *Eliseus* y Prophwyd. 2 *Bren.* v. 10.

Gwelwn mór ostyngedig y daeth y Gwahan-glwyfus at ein Hiachawdwr; efe a ymostyngodd iddo ar ei liniau; gan ddywedyd, "*O's mynni, ti a elli fynglanhâu.*" I'r hyn yr atebodd yr Arglwydd, "*Mynnaf, bydd lân.*" Dyma 'r môdd i ninnau ddyfod at *Crist* i gael ein glanhau oddiwrth ein pechodau, 'sef gyd â gostyngeddwydd a themlad o'n trueni, a thaer ymbil am ei gymmorth. Na cheifwn ni gymhwyfo ein hunain cyn dyfod at *Jesu Crist*; canys fe ddaeth y dŷn hwn atto â'i holl wahan-glwyf arno; ac felly y rhaid i ninnau fynd â'n holl bechod a'n brynti at *Crist*, fel y bo iddo efe ein trochi ni yn y ffynnon a agorwyd i dŷ Dafydd, ac i breswylwyr *Jerusalem*, i bechod ac afeindid. *Zech.* xiii. 1.

Llawn ym ni o Wahanglwyf pechod,
Gwyn ei tŷd a welo 'r diwrnod;
I'w lanhâu oddiwrth ei frynti,
Geill hwnnw ddyfod i'r goleuni.

Nid oes weithred ddrwg a wnaethost
Nid oes camwedd chwaith na's gwyddost;
Ond dyfod atto ar dy liniau,
Na wneiff *Crist* i gyd eu maddau.
Fe lanha'dd y Gwahan-glwyfus,
Fe jacha'dd y *Glaf o'r Parlys*;
Denfyn *Duw* i tithau ymwared,
Ond rhoddi ynddo 'th holl ymddiried.

MYFYRDOD

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn jachâu y *Claf* o'r
Parlys. Math. ix. 1—8. Marc ii.
1—12. Luc v. 18—24.

YMA y gwelir ffydd yn y rhai a ddygasant y
Claf o'r *Parlys* at yr *Jesu*; yr hon, nid yn unig
a'i jachäodd ef o'i benyd corphorol, eithr efe, a
hwythau hefyd o'u clwyfau ysprydol. Canys dywe-
dir faddeu pechod y *Claf*, yr hwn yw 'r achos o
bob clef, dau a doluriau eraill, yr oedd y dyrfa mòr
fawr nad allent fyned â'r *Claf* y ffordd hawsfat at ein
Hiachawdwr; eithr rhag myned ag ef yn ei ôl yn
ddifeddiginiaeth; hwy a gymnerasant ffordd arall
i gyflawni eu hamcanion, 'sef dringo i ben y tŷ lle
yr oedd *Crist* ynddo; ac a godasant y tô, yr hwn
ydoedd wastad yn ôl arfer y wlad honno, ac a ollyn-
gasant y *Claf* drwyddo mewn gwelu o flaen yr *Jesu*,
yr hwn a fu ryfedd ganddo ei weled yn ddiammau,
ac a ddywedodd wrtho, "*Ha fâb, maddeurwyd i ti*
dy bechodau." Dyfsgwn ninnau oddiwrth y dynion
hyn a ddygasant y *Claf* at *Grist*, ymegnio i fyned
atto trwy bob anhawstra; ac na orphwyfwn nes i
weddi a ffydd, gobaith a chariad, megis y pedwar-
dŷn a ddygasant y *Claf* o'r *Parlys*; ein dwyn nin-
nau ger bron yr *Jesu*, fel y bo iddo jachâu ein holl
lesgedd a'n gwendid; ac y rhodiom yn addas i'r alwe-
digaeth i'n galwyd iddi. *Eph. iv. 1.*

Awn drwy foddion, yn dra ufuddedd,
Gras, ger bron yr *Jesu* a'i orfedd,
Nid oes ammau nâd eill fymmud,
Ein pechodau mewn un munud.

O's yw 'n ceraint a'n cyfeillion,
Anwyla' yn pwyso ar ein calon,
Awn â hwynt o flaen yr *Jesu*,
Efe a eill eu hadnewyddu.

MY.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist*, yn jachâu y Clâf wrth lynn *Bethesda*. *Joan v. 1—9.*

GWELWN yma fawr ddaioni a thosturi ein Har-glwydd at Ddŷn truan, yr hwn oedd mewn afiechyd, a gwendid yn ei gymmhalau er's dwy flynedd a deugain. Hir amser i fod yn glâf, heb Jechyd! Hwn wedi dyfod at lynn *Bethesda*, dwfr pa un oedd â'r fath rinwedd rhyfeddol ynddo, ac yr jachai y fawl a elai iddo yn gyntaf, ar ôl ei gynhyrfu gan yr Angel, pa glefyd bynnag a fyddai arno. Ar feder derbyn llês oddiwrth y dwfr hwn, mae'r Clwyfus wedi ymboeni i ddyfod hŷd atto, lle mae'n cyfarfod y gwir Iachawdwr, yr hwn fydd yn ei wneuthur yn holl iach a gair ei enau yn unig.

Y llyn yma, ni allwn feddwl, ydoedd yn cyf-godi Ordinhadau Eglwys Crist, a moddion grâs ac jechydwriaeth; yn y rhai y mae i ni ddisgwyl am dano ef, yr hwn yw Angel y Cyfammod, i ddyfod i'w bendithio ini, fel y derbyniom fŷdd a lleshâd oddiwrtho ef, yn yr ymarfer o honynt. *Wle fi yn anfon fy nghennad, ac yn ddisymmrwth y darw yr Ar-glwydd, yr hon yr ydych yn ei geisio i'w Deml; 'sef Angel y cyfammod, yr hwn yr ydych yn ei chwynych; wle efe yn dyfod, medd Arglwydd y lluoedd. Mal. iii. 1.*

Deugain mlynedd y bu 'r Dŷn hwn yn glâf, ac yr awrhon mae'n cael ei jachau. Pa fawl blwyddyn fydd er pan ydym ninnau yn gleifion o bechod? O wadn y troed hŷd y pen, heb ddim cyfan ynddo; ond archollion, a chleisiau, a gweliau crawnlyd. *Esay i. 6.* Etto Deuwn i Dŷ *Dduw*, a disgwyliwn am *Grist* yn ei air a'i Sacramentau; wrth weddio arno, a'i foliannu; a pha beth a wyddom pa brŷd yr ymwel

wel a ni â'i drugaredd, ac y rydd i ni orfoledd ei
jechydwrïaeth. *Pfal. li. 12.*

Gwann, a llêsg, a llwyr fethiedig,
Ydym ni heb *Grist* ein meddyg ;
Nid oes ynom nerth na gallu,
I fynd tu a 'r Nêf, heb *Grist* i'n helpu.

Ac o's ydym, megis etto,
Yn dwyn cerydd heb ein *ciwrio* ;
Dyfal gurwn am drugaredd,
Duw a'i dyrŷ ini o'r diwedd.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn jachâu Gwâs y *Can-
wriad. Math. viii. 5—13. Luc vii.
1—9.*

YN y weithred hon, ac amryw eraill o wrthiau
ein Hiachawdwr, y danghosir ei dynerwch a'i
ddaioni tu ag at y rhai a fo mewn caethiwed o un
mâth, ac yn ewyllysio cael ei gymmorth ef *iddynt*.
Y *Canwriad*, wedi clywed sôn am wrthiau 'r *Jesu* yn
jachâu eraill, a feddyliodd y gallai wneuthur iddo
yntau yr un llês trwy jachâu ei Wâs ef, yr hwn
ydoedd ym mron marw. A'r Arglwydd yn gŵybod
ei ffydd a'i ewyllysgarwch, a addawodd ei gynnorth-
wyo, a myned gyd ag ef i olwg y Clâf, eithr efe ni
thybiodd ei hun yn deilwng i'w dderbyn dan ei gron-
glwyd, ond a ddeusyfodd arno ddywedyd y gair yn
unig, ac yna yr jacheid ei Was. Rhyfedd-odd
Crist fefur, ffydd y *Canwriad* ! Eraill ydoedd mewn
amheuaeth o'i allu i jachâu eu Cleision, oddieithr ei
fod yn gynnhyrchol lle byddent hwy. Eithr efe a
gredodd ei allu i jachâu a nerth ei air yn unig ; ac
E megis

megis ag y credodd y bu iddo ; ac fellu y bydd i ninnau. Pa twyaf y bŵ mesur ein ffŷdd, mwyaf arwydd a wna *Crist* ini oddiwrthi. Awn atto gan hynny yn hyderus mewn, gweddi a thaer ymbil am faddeuant o'n pechodau, a deusyfwyn arno eu hoelio hwynt wrth ei groes ei hun (*Col. ii. 12.*) fel y caffom ninnau fyned yn rhŷdd oddiwrthynt ; a chredwn i'w ufudd-dod yn gystal a'i allu ; ac yna efe atebiff ini ryw ddŷdd, *Dŵs ymaith, ac megis y credaist bydded itti* ; a nyni, neu 'n perthynafau ysfgatfydd, ond i ni ymbil ag ef drostynt, a *jacheir*, neu a gyfiawnheir, ac a sancteiddir o'r awr honno allan.

Yn ostyngedig dysgwn fyned,
O flaen *Crist*, fel y *Canwriad* ;
Ac addefwn wrtho yn barod,
Gymmaint yw ein hanheilyngdod.

Ni fydd *Jesu* chwerw wrthom,
Ni chondemnia neb o honom ;
Deiwn atto, a gwnawn ein cwynfan,
Fe 'n derbynia fawr a bychan.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist*, yn Cyfodi Mâb Weddw
o *Nain*. *Luc. vii. 11—16.*

EIN Hiachawdwr bendigedig, dranoeth ar ôl jachâu gwâs y *Canwriad*, a aeth i Ddinas a elwid *Nain*, gyd â llawer o'i Ddisgyblion, wrth borth pa un y cyfarfu a Chynhebrwng neu Gladd-edigaeth dŷn jeuangc, yr hwn oedd unig fâb i weddw o'r Ddinas hono :—Yr hon, pan ganfu ein Harglwydd bendigedig ei galar trwm am ei hunig

hunig blentyn, a dofturiodd wrthi, ac a gyffyrddodd â'r Elor, ar yr hon y dygent y marw i'w gladdu, ac a ddywedodd wrtho, "*Y Mâb Ieuangc, yr awyf yn dywedyd wrthyt, Cysod.*" Ar marw a gyfododd yn ei eistedd, ac a ddechreuodd lefaru, ac a'i rhoddwyd i'w fam.

Gwybyddwn fod y marw hwn a ddygid ar Elor, ar ysgwyddau dynion i'w gladdu, yn arwyddocâu marwolaeth ysprydol Pechaduriaid annychweledig, y rhai fydd yn myhed rhagddynt beunydd, ar ysgwyddau eu pechod a'u camweddau tu a gwlâd y dinystr; nes i *Grist* ymgyfarfod â hwynt yn ei air, a dywedyd wrthynt, "*Bydd fyw !*" (*Ezec. xvi.*) *Pabam Tŷ Israel y byddwch feiraw? Canys nid oes ewyllys gennyf i farwolaeth y marw, medd yr Arglwydd Dduw Dyebwelwch gau hynny, a byddwch fyw. Ezec. xviii. 31, 32.*

Wrth *Fam* y marw hwn y deallwn Eglwys *Dduw*, neu ei Bobl; y rhai fydd yn byw yn dduwiol yng *Nghrist Jezu*; ac yn galaru yn eu *hyspried* dros bob un marw mewn pechod a chamweddau, a welont yn cael ei ddwyn ymaith tu a Charchar tragwyddol, ar ysgwyddau trachwant a drygioni. Ac fel yr oedd yn gyflur, nid ychydig, i'r Wraig hon, dderbyn ei mab drachefn oddiwrth y meirw, i fod yn ddi-ddanwch iddi yn ei bywyd; felly i mae llawenydd yn Eglwys *Grist*, dros bob Pechadur edifeiriol, a ddychwelo o farwolaeth, pechod ac annuwioldeb, i fywyd o ffydd a sancteiddrwydd, fel y caffo fyw ger ei fron ef yn nheyrnas nefoedd, yn dragwydd. *Luc. xv. 25. i Thef. iv. 17.*

Meirw ydym mewn Camweddau,
Mynd i Ddistryw ar ein pennau;
Nes y safu *Crist* o'n blaenau,
A'n tywys ni i'r uniawn lwybrau.

Nac awn rhagom yn ein pechod,
 Na ddistyrwn Enw 'r Drindod;
 Cymmoder ni â *Dduw* mewn amser,
 Ni gawn bardwn gan ei burder.

M Y F Y R D O D,

Ar Wrthiau *Crist* yn gwaredu Ddŷn yr
 oedd ynddo *Leng o Gythreuliaid*.

Marc. v. 1—17. Luc. viii. 26—37.

YN y rhan hyn o Wrthiau *Crist* ein Hiachawdwr,
 i mae gennym hanes erchyll am Ddŷn yr oedd
 ynddo leng neu lüaws o Gythreuliaid; yr hwn a
 gyfarfu a'n Hiachawdwr, yn ôl iddo dirio yng
 Ngwlâd y *Gadareniaid*. Y Ddŷn hwn nid arhosai
 mewn Tai, ond a drigai ym mhlith y beddau; a
 nôs a ddŷdd yr oedd efe yn llefain yn y mynydd-
 oedd, ac yn ei dorri ei hun â cherrig.

Wrth y Dyn hwn oedd allan o'i hwyl, mae ini
 ddeall y Pechadur anedifeiriol, yr hwn nid yw yn ei
 iawn bwyh a'i synwyr, nes y dychweler ef at
Dduw, ac yr ymadawo oddiwrth ddrygioni; ac
 am hynny y dywedir wrth y cyfryw; *Ystyriwch*
chwi rai annoeth ym mŷsg y bobl, ac ynfydion pa brŷd
y deallwch. Psal. xciv. 8. Ha ynfydion deallwch
gyfrawysder, a chwi wŷr angall byddwch o galon dde-
nullus. Diar. viii. 5. Fel nad arhosai y ddŷn hwn
 mewn Tŷ, eithr trigo o hono yn y diffaithwch ym
 mŷsg y beddau; felly ni bydd ddŷn annuwiol yn
 esmwyth yn nhŷ *Dduw*, neu 'i Eglwys, 'sef ym
 mhlith ei bobl; eithr dewifach ganddo drigo allan
 yn ogfeydd ei anian lygredig, a beddau ei bech-
 odau; er ei rwymo yn fynych â lleffetheiriau ac â
 chadwynau

chadwynau Gorchymynnion *Duw*, er hynny mae yn eu dryllio ôll, fel na allo neb ei ddosi, nes y delo *Crist* ei hun, fel pettai i ymaflyd ynddo ef a'i räs, a chyffwrdd a'i galon ef a'i Air; yr hyn a bar iddo syrthio wrth ei draed yn ebrwydd, a llefain "*Jesu Ffâ Dafydd trugarhâ wrthys*."

Gwelwn anniolchgarwch y *Gadareniaid* hyn i'n Hlachawdwr, a'r anghroeso a gafodd *efe* yn eu plith; y rhai a attolygasant arno fyned ymaith o'u Goror hwynt, yn lle ei dderbyn yn groesawys, a deusfyu arno aros yn eu plith, a maint oedd y Gwrthiau a welsent iddo wneuthur. Felly dynion cnawdol y bŷd hwn, y rhai sy'n aros mewn cyflwr anianol, hi's gwyddant mo werthfawrogrwydd *Jesu Crist*, ac nid dynt yn chwynnynch mwynhau llethad ysprydol oddiwrtho. *Nid oes na phŷd na thegawch iddo; pan edrychom arno, ni bydd prŷd fel y dymunem ef.* *Esay. liii. 2.*—Am hynny gochelwn ymwrthod â *Christ*, pan ddel *efe* i ymgynnyg ei hun ini yn ei Air a'i Sacramentau; eithr ymrown i'w dderbyn i'n calonnau trwy ffŷdd, fel y bwrio *efe* allan o honom, bob ysprydion aflan o ddrŷg feddyliau a thrachwantau bydol, y rhai sy'n clwyfo ein Cydwybodau beunydd; a chyhoeddwn drwy 'n holl gynnesin fannau, *pa bethau eu maint a ymarth yr Jesu ini!*

Duw dy Yspryd gyrr i'n gwared,
Rhag caeth reoliad y Cythreulied;
Y rhai sy'n llawn o falais ini,
Rhag ein diange o drueni.

Gair dy enau gyrr di ini,
Hwnnw a wneiff i ni ymroddi,
I fyw i ti a gwadu ein hunen,
Tra bo ni 'n tramwy y Ddaiaeren.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn cyfodi Merch *Jairus*.
Math. ix. 18—26. Marc v. Luc viii.

YN ôl i'n Harglwydd bendigedig gael ei wrtho^d gan y *Gadareniaid* anniolchgar; fe ddychwelodd i'r lann arall, lle y cafodd dderbyniad croesawus gan lawer oedd yn ei ddisgwyl: ym mhlith pa rai yr oedd un o Benaethiaid y fynagog, a'i enw *Jairus*, yr hwn a syrthiodd wrth draed ein Hiachawdwr, gan ddeusyu ei gymmorth a'i gynnorthwy, i'w ferch fechan yr hon ar drangcedigaeth; a phan glybu ein Harglwydd ei ddeusfyfiad, efe a aeth gyd ag ef i'w Dy, lle y cawfant yr Eneth wedi marw, a'r teulu oll yn galaru ar ei hól â llêf ac offerynnau, y rhai a arferent i'r bwriad hwnnw, ar y cyfryw achosion. Eithr ein Harglwydd yn gweled y fath derfysg yn eu plith, a'u hanfonodd i gyd allan; ac a ymaflodd yn llaw y marw, a'r Eneth a gyfododd yn ebrwydd, ac a gymmerodd luniaeth; a phawb mewn dychryn a syndod oddiamgylch, oedd yn rhyfeddu am y pethau a wnaethid.

Y deunydd ysprydol ini wneuthur o'r gwrthiau hyn, i'w myned fel *Jairus* at yr *Jesu* mewn gweddiau ac ymptydiau, a deusyu arno ddyfod a bywháu ein Heneidiau, y rhai nes iddo ef eu deffro o drymgwsg pechod, fydd mor belled oddiwrth fywyd ysprydol o ffydd yng *Nghrist*, ag yw'r marw oddiwrth fywyd anianol y Corph. Ac fel na's geill un marw wneuthur gweithredoedd megis y rhai fydd a bywyd ynddynt; felly ni's geill y llall, nes ei hadfywio trwy rás, a'i hadnewyddu trwy'r yspryd Glân. Ac fel y gorchymmynnodd ein Hiachawdwr roddi bwyd i'r llanges hon, felly rhaid

rhaid i ninnau gael lluniaeth ysprydol gair *Duw*
a rhâd yr Yspryd beunydd i'n cynnal yn ffydd *Crïst*,
ac yn ffyrdd ei Ddeddfau. *Heb. v. 14. Psal. cxix.*
33.—Pan ddelo *Crïst* i'n calonnau, fel i Dŷ lly-
wodraethwr y *Synagog*, efe a fwrw ymaith bob
mwyniant daearol, a hiraeth am bechod, ac a'n
diddana â gwell cyffur, 'sef â gobaith o fywyd,
tragywyddol, ac hyfrydwch yng Ngair *Duw*.

Och! yr enaid achwyn yr ŵy,
I mae dy gl y di 'n farwol;
Nid eill ond *Jesu* dy fywhâu,
Ni ddichon doniau dynol.

Dy di fel Merch i Jarus fydd,
A'th teulu yn brudd, bid teilwng,
Gan y Goruchaf *Dduw* ryw ddydd,
A'i allu yn rhŷdd dy ollwng.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crïst* yn jachâu y Wraig a'r
Diferlif gwaed. *Math. ix. 20—22.*
Marc v. 25—33. Luc viii. 43—48.

A 'N Hiachawdwr bendigedig ar y ffordd i Dŷ
Jairus, cyfarfu ag ef Wraig â diferlif gwaed
arni er's deuddeng mhlynedd, yr hon a dreuliasai
ei holl foddion ar Physygwâr, heb gaffael dim
gwellhâd.—Yr hon pan glybu am yr *Jesu*, a
ddaeth atto ynghanol Tyrfa, gan gyffwrdd â'i
wisg ef, ac yn y fan y fychodd ffynhonnell ei
gwaed hi. Rhyfedd yw effaith ffydd grêf, a'r
gwrthiau a wna *Duw* lle byddo! Ni allwn wybod
mai nid o herwydd i'r wraig yma gyffwrdd â'r
Jesu

Peter Evans his Book
3779

Jesu â'i bŷs, yr jachawyd hi, ond oblegid iddi gredu yn ei chalon, fod rhinwedd a gallu ynddo i jachau, nid yn unig ei Chorph, ond ei Henaid hefyd, o bob clwyfau corphorol ac ysprydol. Gwir ddarluniad, neu gyfgod yw hi, o Bechadur, yr hwn fydd a diferlif ei galon yn wastad yn rhedeg o bechod, a ffaidd hygredigaeth ei anian bechadurus; yr hwn, er iddo geisio ymlanhâu drwy ei weithredoedd ei hun, a disgwyl wrth ei gyfiawnder, a'i hunan-ymröad i wrthsefyll yn erbyn, pechod, y bŷd a'r cnawd a'r Cythraul, fydd etto heb fod nês i wellhâu a'r gyflwr ei enaid, nac yn fwy nerthol i orchfygu gelynion ei jechydwriaeth, nes y delo at yr *Jesu*, yr hwn yn unig a eill roddi iddo ryddhâd ac ymwared o'i drueni. Deuwn gan hynny at yr Jachawdwr mawr, a deusyfwn arno am ein glanhâu ni o'ddiwrth ein holl frynti pechadurus, fel y gallom sefyll ger ei fron ef yn y diwedd yn ddifrycheulyd, *a'n gynau wedi eu cannu yn ei waed ef!* Dat. vii. 14.

Och! ffeiddied ydyw 'r ffrydiau,
Sydd yn tarddu o'n calonau;
Ac yn tarddu drwy 'n holl fywyd,
Er y dŷdd a'r awr i'n ganwyd. *

Nid oes meddyg eill ein helpu,
Er ei 'mofyn ond yr *Jesu*;
Ganddo ef mae eli i'r enaid,
Ac i'r corph, pan fo anghenrhaid.

* *Psal.* li. 6.

MYFYR.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn porthi pùm Mîl, a phùm torth â dau bysgodyn. *Math.* xiv.

13—20. *Marc* vi. 30—45. *Luc* ix.

10—16. *Joan* vi. 16—21.

YR *Jesu* pan glybu am farwolaeth *Joan* fedyddiwr, a aeth ymaith gyd â ei Ddisgyblion i le anghyfannedd; lle mae llawer wrth eu canfod yn myned o'r neulltu, ac yn eu dilyn hwynt; nid cymmaint o ran gwranddo ei Athrawiaeth ef, fe allai, ag i weled ei Wrthiau oddi allan yn jachau y Cleision, &c. Yn yr anghyfaneddle hwn, wedi gweled y Torfeydd yno yn gwranddo arno trwy gydol y ddydd, a hi yn myned weithian yn hwyr, efe a dofturiodd wrthynt at a orchymmynodd iddynt eistedd i lawr, gan eu bod weithian yn diffygiol o eisiau lluniaeth, ac ynghylch pùm mil o honynt, efe a gymmerth bùm torth a dau bysgodyn gan eu bendithio, a'u rhannu rhyngddynt trwy ddwylo ei Ddisgyblion, fel y cawsant bawbeu digoni.

Hyn, fe allai, a wnaeth yr *Jesu* gan mwyaf, i beri iddynt feddwl am ymborth ysprydol i'w heneidiau; a'i fawr wrthiau yn cyfrannu bara'r bywyd i'w bobl, a'i diwallu a'r Manna nefol, yr hwn fydd guddiedig oddiwrth y byd. Geill fod llawer yn eglwys *Crist* ar y ddaear, yn ymborthi ar Ordinhadau [a moddion grâs oddi allan, (fel, mae 'n debyg yr oedd amryw o'r dyrfa honno yn gyfrannog o'r ciniaw a arlwyodd ein Hiachawdwr;) ac etto heb gael un profiad gwirioneddol o ras *Duw*, a maddeuant o'u pechodau yn eu calonnau oddi mewn. Pa gynnifer sy 'n dywad at fwrdd yr Arglwydd, o ran arfer yn unig, ac yn cael eu gweuthur yn gyfrannogion o'r Cymmun bendigedig,

digedig, heb wybod beth yw ymborthi mewn môdd
yfprydol ar *Grist*, ar ei haeddedigaethau, ar ei
adeidion, ar ei ddioddefaint, ei adgyfodiad, a'i
eiriolaeth drosom ger bron y Tad, Gochelwn gan
hynny gymmeryd y cyfgod yn lle 'r Sylwedd.
Ofer, a gwag, a fychlyd yw pob Ordinhadau, heb
Grist yn gynhyrchiol ynddynt, nid yn gorphorol,
ond yfprydol.

Ein Harglwydd yn rhoddi y lluniaeth yn nwylo
ei Ddisgyblion i'w rannu rhwng y bobl, oedd yn
arwyddocau, fel y porthid ei Braidd, 'sef ei Eglwys
gan ei *Apostolion* â'i Weinidogion, â'i *Air* bendigedig
hŷd ddiwedd y bŷd, yr hwn yw 'r bara a berŷ i fy-
wyd tragwyddol. Joan xxi. 15. vi. 58.

Rhyfedd wrthiau *Crist* yn porthi,
Pŵm mil o Ddynion, mawr yw 'r cyfri;
A phŵm torth a dau bysgodyn,
Er maint eu hangen oedd a'u newyn.

Arglwydd portha ninnau beunydd,
A'r bara a berŷ yn dragwydd;
A gwna i ni lasurio am dano,
Tra bo i'w gael y mae i ni ei geisio.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn Rhodio ar y Môr.

Math. xiv. 23—35. *Marc* vi. 47—55.

Joan vi. 16—21.

YR *Jesu*, yn ôl diwallu y Torfeydd, a chafglu i
fynu y briwfyd, a weddillasai y rhai a fwytta-
sent; efe a gymhellodd ei Ddisgyblion i fyned mewn
llong i'r lân arall, tra fyddai efe yn gollwng y bobl
ymaith, mae 'n debygol; gyd â chyngor da, a rhy-
bydd

bydd iddynt lafurio am y bwyd ni dderfydd, ond a berŷ i fywyd tragywyddol. Yna yr aeth efe o'r neilltu i weddio nes iddi dywyllu, ac a gymmerodd ei daith drwy 'r dyfnder tonnog, gan rodio ar y Môr, nes dyfod gogyfer a'i Ddisgyblion, y rhai ydoedd mewn poen dirfawr, yn rhwyfo gan dymmeſtl, ac a frawychasant, pan welſant, yr *Jefu*, gan dybied mai drychiolaeth ydoedd; eithr efe a hyſpyfodd iddynt, mai efe ei hun ydoedd, ac a neſaodd attynt, gan fyned i fynu i'r Llong, a goſtegu 'r gwyntoedd ar y Môr, a bu Tawelwch mawr, nes iddynt dirio yn Genneſaret.

Arwydd ydoedd hyn o gyflwr yr Eglwys griftianogol ar y ddaear ym mha un y mae pobl Dduw yn mordwyo, megis yn Arch *Noah*, i'r *Ganaan* neſol. I mae 'r Eglwys, megis llong ar y cefnor, yn cael ei haml wythwynebu gan wyntoedd o drallodion a blinderau allanol, a thymheſtloedd profedigaethus: Ac oni bai fod yr *Jefu* yn agos attynt i'w cynnal a'u cyffuro yn eu cyfyngderau, diammau nad allent barhau i ſefyll yn erbyn pechod a phrofedigaethau ſel i maent. Ond mawl i'n pryniedydd Hollalluog, ſy 'n agos, ac yn dwedyd wrthym, "Cymmerwch gyffur: Myfi ydyw; nac ofnwch!" *Yr Arglwydd yn yr uchelder ſydd gadarnach na chedyrn donnau y môr na thwrf dyfroedd lawer. Pſal. xciii. 4.*

Pwy a rodiau ar y Dyfroedd?

Pwy, ond Arglwydd *Dduw* y neſoedd;

Pwy ond Hollalluog Allu,

A gynhaliai ei hun i fynu.

Jefu, bydd yn agos attom,

A diſtawa di bob ſtorom;

Cynnal ni rhag foddi yn egwan,

Nes y landiom yn *Nhir Canaan*.

MYFYR

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn jachâu Merch y
Wraig o *Ganaan*. *Math.* xv. 21—28.
Marc vii. 24—30.

CRIST, wedi darfod ymressymmu a'r *Phariseaid* a'r *'Sgrifenyddion* ynghylch Cyfraith *Moses*, a'u hargyhoeddi hwynt am ei thorri, mewn amryw ystyriaethau, a ymadawodd â hwynt, ac a aeth i ddieddau *Tyrus* a *Seidon*; lle cyfarfu ag ef Wraig o *Ganaan*, yr hon oedd *Syrophœniciad*, o Genedl; a'i Merch oedd ddrwg ei hwyl, ac a ddeusyfodd ar ein Hiachawdwr ddyfod i'w hiachâu, yr hyn a fu debyg o naccau iddi; eithr wrth ganfod ei ffydd ynddo, a'i thaer ddymuniad am ei gynhorthwy, mae 'n caniattau iddi fel ac i mynnai. Yr hon Wraig fydd gynddelw hynod i bôb Cristion, i daer ersyn ar *Dduw*, am ei drugareddau a'i gynhorthwy, pa brŷd bynnag y dêl caledi arnom. Ond o's digwydd iddo ef megis cau ei glystiau cyfiawn oddiwrth ein gweddïau dros amfer, (*Ezec.* viii. 18.) er hynny na flinwn, ac na ymollyngwn yn ein heneidiau, (*Heb.* xii. 3.) canys yr hwn sydd yn dyfod a ddarw, ac nid oeda. *Heb.* viii. 37. Fe gafodd y Wraig o *Ganaan* hir grefu ac ymbil ar ein Hiachawdwr, cyn cael gair o attech cyssurus ganddo, ond yn hyttrach ei hamherchi a'i dirmygu, gan ei bwrw yn anheilwng o dderbyn ei ffafor ef. Eithr hyn ôll a wnaeth efe i brofi ei ffydd a'i hamynedd hi: Peth arall ydoedd yn ei feddwl, 'sef ei gwobrwyo â sicrwydd o ryddhâd i'w Merch, a chyffur iddi hithau hefyd. Ac felly y bydd i ninnau, trwy ddyfal barhau i weddio am drugaredd a maddeuant. O's y *Barnwr anghyfiawn* a wrandawai ar ddeusfyfiad y *wedd-w dlarw*, gan ddial ar ei Gwrthwynebwyr; oni wrendy *Crist* ar ei Etho-

Etholedigion, fydd 'n llefain arno ddôdd a nôs, er ei fod yn hir aros trostynt. *Math. xviii. 7.*

Na 'mollyngwn yn ein Hyfpryd,
Ac na ddigalonwn hefyd ;
Er i *Dduw* ein gommedd weithiau,
Ni gawn ateb i'n herfyniau.

Fe ddaw 'r *Jesu* ar fyrr amfer,
i ni a'i Râs, ymrown drwy brudd-der,
I alw arno 'n ostyngedig,
Ni gawn ei gymmorth ef yn ddiddig.

M Y F Y R D O D

Ar Wrthiau *Crist* yn jachâu y *Lloerig*.

Math. xviii. 14—18. Marc ix. 17—27.

Luc ix. 38—42.

WEDI gwedd-newidiad *Crist* ar tynydd *Tabor*,
gyd â 'i Ddisgyblion, lle 'r ymddanghofodd
iddynt *Moses* ac *Elias* ; Drannoeth efe ddisgynnodd
oddi yno, ac a gyfarfu a tharfa fawr ; yn yr hon yr
ydoedd Gŵr a'i fab yn *lloerig* ; yr hwn a attolygodd
ar yr *Jesu* ddyfodi i'w Jachâu. Y gŵr yma aeth yn
gyntaf at ei Ddisgyblion, gan ddisgwyl gwellhâd iddo
ganddynt hwy ; yr hyn a fethodd ganddynt ei gan-
iattau iddo ; am hynny y gorfu iddo fyned at yr
Jesu, gan yr hwn y cafodd wellhâd ac ymwared i'w
fab, wedi cynnyg ar lawer o rai eraill.

Hawdd ini wybod pwy a ellir ei gyffelybu i'r Dŷn
hwn, 'sef y sawl a ddadebrer gan râs *Duw*, i ymosyn
am jechydwrïaeth i w henaïd. Yr hwn y prŷd hynny
fydd yn gweled ei hun mewn cyflwr enbydus, ac yn
flein arno fel Mâb y Dŷn yma, yn llosgi gan euogrw-

ydd pechod, a digofaint *Duw*; ac yn mynych alaru oblegid ei gamweddau. *Diffygais gan fy ochain, bob nŷs yr ydwyf yn gwneuthur fy ngwelu yn foddfa. Psal. vi. 6. Pa hŷd Arglwydd yr ymguddi, ai yn dragywydd? a lŷg dy ddigofaint di fel Tân? Psal. lxxxix. 46.* Fel yr aeth y Dŷn hwn yn gyntaf at ei Ddifgyblion i ymofyn cynhorthwy, i'w fâb; felly y mae 'n hawdd ganddom ninnau fynd yn gyntaf at y Creadur i ymofyn am Feddiginaeth, yn lle at *Grist* ei hun; gan hyderu ar ddefodau a moddion Crefydd, yn lle gorphwys ein hunain, a sefydlu ein ffŷdd a'n gobaith ar ein Hiachawdwr, yr hwn yn unig eill ein dwyn allan o'n trueni; yr hwn fydd 'n dywedyd, "Deuwch attaf i bawb ac fydd yn flinderog, ac yn llwythog, ac mi a esmwythaf arnoch!" *Math. xi. 28.* Dywedir i'r Yspryd aflan, wrth ymadael a'r Dŷn jeuangc hwn, ei rwygo a'i ddryllio, a'i rododi mewn poenau dirfawr; felly y mae *Satan* yn rhoddi y dyrnod diwaethaf i Bechadur, pan ddelo grâs *Duw* i'w orchfygu, ac i'w ddifeddiannu o'i gâlôn.

Pan ddel arnom ryw gyfyngder,
Egwan lewyrch, hawdd gan lawer,
Dreio 'n gyntaf y Creadur,
Gwan, ac yno ceisio cyffur.

Gwae hydero ar greaduried,
Nid oes ynddynt ddim ymwared;
Heb yr *Jesu* i'n helpu yn bendant,
Ni gawn golli derbyn gwelliant.

M Y F Y R D O D,

Ar Wrthiau *Crist*, yn rhoi golwg i'r hwn a anefid yn ddall. *Joan ix.*

EIN Hiachawdwr bendigedig, wedi hîr ymreŷŷymmu ac ymddadleu a'r *Phariseaid* yn y bennod o'r

o'r blaen, a ymadawodd oddiwrthynt; ac a ddaeth heibio i ddŷn a anefid yn ddall; i'r hwn y rhoddodd ei olwg, drwy iro ei lygaid ef â chlai, a gorchymyn iddo ymolchi yn llynn *Siloam*. Cysgod oedd y Dŷn hwn megis amryw eraill o bechaduriaid yn gyffredin, y rhai fydd yn ddeilliaid, wrth anian ddirywedig i bethau ysprydol; wedi tywyllu ei deall, wedi ymddieithro oddiwrth fuchedd Dduw, drwy ddallineb eu calon. *Eph. iv. 18.* Y rhai a ddallodd Duw y byd hwn, fel na thywynnau llewyrch gogoneddus *Efengyl Crist* arnynt. *2 Cor. iv. 4.* Ond pan gyfyd *Haul Cyfaawnder*, (*Math. iv. 2.*) a thywynnu ar feddyliau y cyfryw, maent yn gweled drygioni pechod, a chyfaawnder Duw yn barod i ddial ar eu camweddau, o herwydd iddynt droseddu yn erbyn ei gyfreithiau ef, y rhai a roddodd o'i blaen hwynt. *Dan. ix. 9, 10.* Mewn gair, maent, yn cael golwg ar eu trueni, a dangos iddynt y gwir. Ymddiffynffa rhag dinystr tragywyddol, pau y mae eraill yn ymbalfalu mewn tywyllwch dudew heb adnabod Duw yn Grift ac yn myned rhagddynt hyd y ffordd lydan i wlad y tywyllwch eithaf. *Disgwyliasom am oleuni, ac wele dywyllwch; am ddisgleirdeb, ac yn y sagddu yr ydym yn rhodio. Palsasom fel ddeilliaid ar y pared, ie fel rhai heb lygaid y palsalasom: tramgwyddasom ar bannier Dŷdd fel y cyfnos, oeddem mewn lleoedd anghyfannedd, fel rhai meirw.* *Esay lix. 9, 10.* Edrych a chlyw ff, O Arglwydd fy Nuw; goleua fy llygaid rhag i'm hân yn yr Angau. *Pfal. xiii. 3.*

Llawn ym ni o bôb dallineb,
Nes y delo glân ddisgleirdeb
Haul Cyfaawnder i dywynnu,
Ar y galon oer heb gelu.

Arglwydd dyro i ni olygon,
I'th ganfod di ein Prynwr tirion;

A'th drugaredd a'th gyfiawnder
Yn amgylchu 'r holl Uchelder.

M Y F Y R D O D

*Ar Wrthiau Crist yn cyfodi Lazarus o farw
i fyw. Joan xi. 1—45.*

Y Rhan fwyaf o'r Bennod hon, fydd 'n adrodd ynghylch Clefyd, Marwolaeth, a Chyfodiad *Lazarus*, oddiwrth y meirw; yr hyn oll nid oedd amgenach, na chysgod o Adgyfodiad ysprydol pechaduriaid o farwolaeth pechod, i fuchedd cyfiawnder; ac arwydd hefyd o'r Adgyfodiad gogoneddus hwnnw, pan yr unir holl Gyrph y Seintiau a'u Heneidiau anfarwol, i fyw dros dragywyddoldeb.

Gwelwn fel y mae 'n Harglwydd yn galw Marwolaeth *Lazarus*, yn *hŷn* neu *gŵsg*; i ddangos nad yw 'r Seintiau ond megis Cyfgu neu huno yn eu Marwolaeth; ac nid marw gorph, ac enaid hefyd, fel yr annuwiolion; canys *byw iddynt bwy yw Crist, a marw fydd elw: ac er i'r Corph ddychwelyd i'r ddaear, etto mae 'r enaid yn myned at Dduw yr hwn a'i rhoes.* Phil. i. 21.

Er bod yn analluol yngolwg dynion cyfodi *Lazarus*, yr hwn a fuasai farw er 's pedwar diwrnod; etto nid oedd dim yn analluol i *Dduw*. Felly er aros o Ddynion hir o flynyddoedd yn feirw mewn pechod a chamweddau, a myned rhagddynt i goll-edigaeth dragywyddol; etto nid anhawdd i'r Hollalluog droi'r galon at ddaioni, a'i hadnewyddu a'i sancteiddio trwy radd yr *Yspryd Glân*. O herwydd pahan y mae efe yn dywedyd, Deffro di yr hwn wyt yn cyfgu, a chyfod oddiwrth y meirw, a *Crist* a oleŷia i ti. *Ephes. v. 14.* Pan glybu *Lazarus* lais *Crist*

Crist, efe a ddihunodd, ac a ddaeth allan o'l fêdd ym rhwym ei draed a'i ddwylo; ac efe a orchymmynodd ei ollwng yn rhŷdd, fel yr elai ymaith. Yr un môdd llais *Crist* yn ei air, pan gyrhaeddo galon pechadur, hyn yn unig a'i dadebra o gŵsg a marwol-aeth pechod, ac a'i rhyddhau oddiwrth felltithion cyfraith Dduw, a phôb caethiwed ysprydol, ac fydd yn ei wneuthur yn gŷd-gyfrannog ag ef, o ddiweirdeb a sancteiddrwydd, ac a'i dŷg atto ef yn y diwedd i'w ddirange Deyrnas, lle mae digonolrwydd llawenydd ger ei fron, ac ar ei ddeulau mae digrifwch yn dragywydd. Psal.

O Ddŷdd i ddŷdd yr ym ni 'n gorwedd,
Yn ein pechod mawr a'n llygredd,
Nes y delo Mâb Duw *Celi*,
A Grâs ei Yspryd i'n cyfodi.

Fe fu *Lazarus* yn gorwedd,
Bedwar diwrnod yn y priddfedd,
Pan glywai lais yr *Jesu* yn galw,
Fe adgyfodai oddiwrth y meirw.

Arglwydd, cyfod ni mewn amser,
Bawb i fuchedd o gyfiawnder;
Fel i'n hadgyfoder eilwaith,
I fywyd o anllygredigaeth.

D I W E D D

Y

M Y F Y R D O D A U.

F 3

PREGETH

P R E G E T H,

A R

D D A T G U D D I A D, XII. II.

A hwy a'i gorchfygasant ef trwy waed yr Oen.

O'R holl elynion y rhai fydd gan blant Duw i ymdreeth â hwynt yn eu taith i'r *Ganaan* nefol, Satan fydd 'n dangos ei hun yn un o'r rhai creulonaf. Mae 'n wir fod y gálon ddynol oddi mewn, a'r bŷd annuwiol oddi allan, yn Gedyrn digon tŏst a thambaid : Y naill trwy dueddu at, a ferchi yn y peth fydd 'n erbyn ewyllys y Goruchaf *Ddurw* ; y llall drwy ofod o'n blaenau a chymmell arnom, yr hyn fydd waharddedig a niweidiol i'n heneidiau. Dyma ddau a anafasant lawer o bererinion *Seion*, heblaw myrddiwnau o'r rhai colledig y maent yn eu dad-wneuthur dros fŷth. **A** *Satan*, i wneud i fynu'r trydydd, gyd â'i holl ddichellion a'i ystrywiau melltigedig, fydd 'n cloi ar y fradwriaeth. Ni pheidiodd, ac ni pheidia a bytheirio allan ei gynddeiriog-rwydd yn erbyn Saint *Durw*. Fel y cyflawner yr ysgrythur, *Efe a ysiga dy ben di, a thithau a ysigi ei farwdd ef*. Arŵydd eglur o hyn fydd ganddom yn y bennod, o ba un, y mae geiriau'r Testyn yn rhàn. Yn y bedwaredd adnod ni a'i cawn ef yn sefyll ger bron

y wraig oedd barod i esgor, i ddifa ei phlentyn hi pan esgorai hi arno. Y wraig yma ydoedd Eglwys Grist, wedi ei gwisgo â'r haul, 'sef â'i gyfawnder ef, a'r lleuad, 'sef pethau cyfnewidiol y byd tan ei thraed, ac ar ei phen goron o ddeuddeg seren; 'sef athrawiaeth y deuddeg Apostol, yn gynnwysedig yn y Testament newydd.

Tra bo gan Dduw un plentyn yn ei Eglwys filwriaethus ar y ddaear, fe drŷ'r wiber uffernol, neu'r ddraig fawr yma, *Satan*, o'i amgylch bob munyd i geisio ei ddifetha. (1 *Petr* v. 8.) Gwelwn dystiolaeth o hyn yn llyfr, *Job* i. 7, adn. Lle mae'r Arglwydd yn cyfwrdd ag ef, ac yn ei holi, "O ba le'r oedd yn myned?" I'r hyn yr atebodd yntef, "O dramwy ar hŷd y ddaear, ac o ymrodio ynddi. Mae *Satan* yn rhodio'r byd yma, fel gŵr bonheddig yn rhodio yn ei ardd. Neu megis yspiwr or ty draw i'r môr yn chwiliena Teyrnas; y cyfryw rai ac y tybiodd *Hanan* fod gaeisfion *Dafydd*, pan y daethant i'w gyfarchu ag anrhegion yn ôl marw ei Dâd. Pedfai ganddo ef awdurdod wrth ei 'wylls, ni gaem weled ar fyrder pa fath ysglyfaeth a wnai ef o ddilynwyr *Jesu Grist*. Ond rhown foliant i *Dduw* ei fod ef yn rhwym wrth did neu gadwyn grêf, nâs geill efe gyrhaeddyd ym mhellach nag y caniatteir iddo gan *Dduw*, fel y mae (*Adn.* xii.) o'r un bennod yn arwyddo. Trachefn, yn y drydydd o *Zachariah*, (*Adn.* i.) Fel yr oedd *Jesuah* yr arch-offeiriad yn sefyll ger bron *Angel* yr Arglwydd, *Satan* a safai ar ei ddebeulau i'w wrthwynebu. A dymma fel y mae ef yn oestad yn amgylchu phob un fydd 'n byw 'n dduwiol yng Nghrist *Jesu*. Ni thrŷ mo'i wyneb ffordd yn y byd, na bo *Satan* yn barod i'w ddenu i ryw bechod, neu i lithio i anobaith. Ac yn fwy neulltuol gallwn feddwl ei fod yn brysur gyd â Gweinidogion gair *Dduw*, i'w lluddias a'i rhwystro yn eu gorchwyl.

gorchwyl sanctaidd ; ac o's felly y mae yn awr, yr *Arglwydd a'i ceryddo.*

Wel ! o'r diwedd dyma ryfel yn torri allan rhwng *Michael* a'r *Ddraig*, a rhwng eu Hangylion hwynt : Ond pwy ochr meddwch chwi a orfydda ; pa 'r un a ynnill y dydd ! O dedwydd yw angylion *Michael*, ei fod ef yn ymladd o'u tŷ, ac yn ben arnynt ; onid é gallent ganu yn jâch i'r frwydr. Dowch, dowch fy mrodur, a'm cyd-filwŷr anwyl, awn allan yn galonnog, a chyhoeddwn ryfel o ddŷdd i ddŷdd, rhwng y ddraig a'i hangylion, ac nag ofnwn, canys fe ddywedir, (*Adn. viii.*) *na orfuant.* O diolchwn i Dduw fod ein *Michael* mawr ni *Crist Jesu* o'n plaid. Efe fydd yn rhoddi ini warrau ein gelynion :—Canys eglur yw, mai efe a'i angylion a ennillodd y frwydr, pan y dywedir, (*Adn. ix.*) *fwrw allan y ddraig fawr, yr hên jarph, yr hon a elwir Diafol a Satan :* ac nid efe yn unig, eithr *ei angylion* hefyd a *fwriwyd allan gyd ag ef.* Yr *Arglwydd* a'u bwrio allan beunydd, o Galonnau pawb o honom.

Mae 'n wir diamheuol fod hîl *Adda* oll trwy felltith y cwymp, ym meddiant tywysog y tywyllwch, a'i yspryd ef yn trigo yn eu calonnau, fel y mae 'n eglur hyn oddiwrth eu moesau a'u gweithredoedd allanol ; ac yno yr crys nes y dël un cryfach nag ef i'w fwrw allan. A phan ddel Hwnnw i gurro wrth y drŵs, rhywyr i'r llall gychwyn ymaith. O bendigedig a fyddo 'r yspryd sancteiddlan hwn, fydd 'n dyfod yn ei rŷm a i nerth nefol, i galonnau pechaduriaid truain. Lle bynnag y dël, fe wna gyfnewidiad yn yr enaid, ac a bâr i'r gâlon lawennychu, a'r genau foliannu Duw y lluoedd, *yr hwn fydd yn peri i oleuni darddu o dywyllwch, a llewyrchy i'n calonnau.* Yr awr hon meddant, (megis yn y ddegfed adnod) *y daeth jachawdwriaeth, a nerth a theyrnas ein Duw ni, a gallu ei Grist ef.* Paham hynny ? Canys
cyhuddwr

*cyhuddwr ein brodur ni a fwriwyd i'r llawr. Duw a rododd ini oll gyd feinio yn y gân hon. Ein Har-glwydd bendigedig fydd ganddo eiriau tebyg iddynt yn Lue x. 18. Eb efe wrth ei ddisgyblion oedd wedi dychwelyd yn ôl atto ef, i adrodd iddo eu llwyddiant : *Mi a welais Satan megis mellten, yn syrthio o'r nef.* O na welem ninnau ef felly beunydd. Lle y delo gair Daw gyd â nerth a gallu oddi uchod, ni fai Satan na phechod o'i flaen, mwy nâ Dagon o flaen yr arch. Ond pa fôdd y cawfant hwy y fuddugoliaeth yma ar eu gelynion? Geiriau 'r testyn a ddywed mai trwy waed yr Oen. *A hwy a'i gorchfygiant ef trwy waed yr Oen.**

Hyd yn hyn y llefarais, gan mwyaf, mewn perthynas i amryw fannau o'r bennod : weithian mi a lynaf yn fwy neulltuol wrth y geiriau a ddewifais yn destyn : a'r Yspryd Glân am cynnorthwyo, ac a'i gwneilo yn fuddiol i chwithau ôll. Ac er mwyn gwneuthur hynny gyd â gwell trefn, a mi a'i gosodaf allan yn y môdd canlynol, 'sef,

Yn gyntaf, mi ddaliaf fulw, fod holl ddilynwyr Crist Jesu, yn sicir o fuddugoliaeth ar eu gelynion.

Yn ail, mai eu buddugoliaeth hwy fydd yn unig trwy waed yr Oen.

Yn drydydd ac yn ddiweddaf, mi geisïaf ddefnyddio 'r cyfan yn y cyfryw fôdd ac y byddo er llefhâd i'ch heneidiau. A'r Arglwydd a fendithio fy mwriad i'r diben hwnnw.

Yn gyntaf, yr wyf i ddâl fulw, fodd holl ddilynwyr Crist Jesu yn sicir o fuddugoliaeth ar ei gelynion. Fe hyspyfwyd digon am hyn eusoes; ond i gadarnhâu 'r Athrawiaeth ym mhellach, mi a ddewifaf amryw fannau o'r ysgrythur fydd 'n tyftiolaethu 'r un peth : megis yn Zec. xii. 8. *I ddydd hwnnw 'r ymddiffin yr Arglwydd breswylwyr Jerusalem : a bydd y llesgaf o bonynt y ddydd hwnnw fel Dafydd, a thŷ Dafydd fydd*

sydd fel Duw, fel angel yr Arglwydd o'u blaen hwynt. Num. xxiii. 23. *Nid oes swyn yn erbyn Jacob, na dewiniaeth yn erbyn Israel:* Deut. xxxiii. 29. *Gwynfydedig wyt, O Israel, prwy sydd megis ti, O bobl gadwedig gan yr Arglwydd, tarian dy gynnorthwy, yr hwn belyd i'w cleddyf dy ardderchawgrwydd! a'th elynion a ymostyngant i ti, a thi a sethri ar eu huchel leoedd hwynt.* Dyma ddiogelwch i chwi o bobl Dduw, y rhai a ffoisoch atto am noddfa oddiwrth eich gelynion. Er cyfrwyfed yw Satan, ac er maint ei ddichellion yn gosod maglau yn eich ffyrdd, er prysfured yw pechod i geisio eich hudo, a'ch holl elynion ysprydol i'ch tramgwyddo; y ffôs a gloddiafant i chwi a'u dwylo, eu hunain a fyrthiant ag a foddant iddi yn dragywydd. Am hynny byddwch hyderus.

Ond beth a ddwywedir wrthych chwi o'r ochr arall, sydd 'n tarro ym mhlaid pechod a'r Diafol. O! fe orfydd i chi ymostwng ym mhen ychydig, pan fraithir chwi drwy 'ch coluddon a chlefydon glâs Angau. Yna fe drô eich llywodraethwyr, y rhai yr ydych yn awr yn ymladd o'u tŷ, yn ofidwyr dros byth bythoedd. Gwell i chwi ddiangc trosodd i'r ochr hyn am eich bywyd, a rhoi 'ch enwau dan Brenhin *Immanuel*, yna chwi a fyddwch sicr o fuddugoliaeth, a gorfoledd diderfynnedig wedi 'r boen.

Yn awr at yr ail Bwngc, lle y buriedais ddangos mai trawy waed yr Oen yn unig, yr oedd y fuddugoliaeth yma i'w chael. *Heb ollwng gwaed*, medd yr Apostol, *nid oes maddeuant pechodau*; ac yn sicr ddim buddugoliaeth dros elynion ein heneidiau. *Acts xx. 28.* "Edrychwch gan hynny arnoch eich hunain, ac ar yr holl braidd ar yr hwn y gosododd yr Yspryd Glân chwi yn olygwyr, i fugeilio eglwys Dduw, yr hon a bwrcafodd efe a'i briod-waed." *Eph. i. 7.* "Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef, 'sef maddeuant pechodau." O's disgwylwn gymmodi

modi â Duw trwy ddim onid *gwaed yr Oen*, nid edrych ef bÿth arnom, ond â digllonedd ofnadwy. O's ceifiwn fynediad i mewn i'r bywyd trwy ddrws arall heblaw Crist, ni a fyddwn sicr o gael cin cau allan. O's ceifiwn ni heddwch Cydwybod, o's ceifiwn ni galon lân, o's ceifiwn ni fuchedd sanctaidd, o's ceifiwn ffrwyno ein trachwantau, maeddu ein pechodau, a buddugoliaeth ar y gelyn Diafol, ni a fyddwn sicr o gael ein twyllo, a'n gommmeddu o'r rhân lleiaf o ewyllys da Duw a'i rās ef, oddieithr inni ei geisio, ac iddo ddylifo i'n calonnau *trwy waed yr Oen*. Pe casglai ynghyd holl Esgobion y bÿd i'r unfan, ac Esgob *Rhufain* yn y pen, a dechreu adrodd eu gweithredoedd da, a chammawleu buchedd gymmeradwy, fe chwarddai *Satau* yn eu gwynebau oll : Ond efe a gryna a'i wedd a newidia, pan glywo neb yn yngenyd am *waed yr Oen*. Er bod y *Merthyron* gynt yn felio 'r gwirionedd a'u gwaed eu hunain, er hynny, *gwaed yr Oen* oedd eu hunig obaith, drwy 'r hwn yr oeddynt yn disgwyl myned i fewn i Sanctaidd y Sancteiddiolaf, er eu gwneuthur yn berffaith trwy ddioddefaint.

Cyn i'r *Israeliaid* ddyfod allan o wlad yr Aipht, yr oedd yn rhaid iddynt ladd oen y pâsg, a thaenellu ei waed ar ystlys byst a chappan drysau 'u tai gan arwyddo wrth hynny fod yn rhaid taenellu *gwaed yr Oen*, 'sef Oen Duw 'r hwn fydd yn tynny ymaith bechodau 'r bÿd, ar ein calonnau ninnau, cyn y gallom roddi cam allan o'r Aipht ein cyflwr pechadurus wrth anian dirywedig; Chychwi ag fydd heb un ddafnyn o'r gwaed yma erioed ddisgyn ar eich eneidiau, O! beth pe deuai Angau heibio i chwi y nŵs hon, heb weled dafnyn o waed yr Jesu wedi ei dannellu arnoch, pa beth a wnaech ! ar bwy y llefaich ! O! cais gan hynny ymbarôttoi cyn y delo 'r amfer.

Pan ddeuent, ym mhllith yr *Israeliaid* i aberthu
tros

tros eu pechodau, yr oeddent i ddwyn eu hoffrwm o flaen pabell y cyfarfod, ac yno gosod eu dwylaw ar ei ben, gan gyfaddel eu pechodau ;—Gwedi hynny y lladdent ef, a'r offeiriad a gymmerai o'i waed, ac a'i tywalltai wrth allor y poeth-offrwm. I ddan-gos nad dim llai nâ marwolaeth *Mab Duw*, a waf-anaethai yn aberth dros ein pechodau, ac mai *gwaed yr Oen* yn unig, a ddiffydd holl biccellau tanllyd y gelyn Diafol.

Pan ddeffroer ni a'n dyfod i adnabyddiaeth o honom ein hunain ; pan ystyriom môr rhyfygus a dichellgar, y pechasom ; yn erbyn pa Dduw sanct-aidd a gogoneddus a galluog y gwrthryfelasom ; fel y trofeddasom ei gyfreithiau, y torrasom ei sabbothau, yr esgeulusafom ei ordinhadau ; O pa dorriad calon pa rwygiad meddwl, a fyrthia arnom y prŷd hynny ! mor drymmed y bydd baich ein pechodau yn pwyso arnom ! Yna y dechreu Satan ein cyhuddo, cyd-wybod ein blino, a phôb gobaith gilio : Beth fydd i ni i'w edrych arno y prŷd hynny, onid *gwaed yr Oen*. Dywedwn wrth bechod, er i ti ein hasluni-eiddio, a'n gwneuthur yn ffiائد gan *Dduw*, etto *gwaed yr Oen* a'n gwneiff ni cyn wynned a'r eira “ Y dŷdd hwnnw y b'dd ffynnon wedi ei hagoryd i dŷ Ddafydd, ac i breswylwŷr Jerusalem,” i chwi o bechaduriaid truain o bôb grâdd, *i bechod ac affendid*. Duw a roddo i chwi drochfa dda ynddi ! Dywedwn wrth gydwybod, pa ham yr wyt ti mor flin wrthom, ac mor anefmwyth ynom ? edrych ar *waed yr Oen* yn dyliso o'i ystlys ef, ar ben manydd *Calvari* ; cais ddafnyn o'honau, a bydd yn llonydd. O's cyfraith *Dduw* a ddaw heibio i ni ac a'mafel yn ein gydd-fau, gan ddywedyd wrthym, *Tâl i mi yr hyn fydd ddyledus arnat*, dywedwn, Dos at *waed yr Oen* dy-walltwyd trosom ni, hwnnw a rydd i ti fodlondeb, hwnnw a foddhâodd Cyfiawnder, ac fydd yn llefaru pethau

pethau gwell nâ gwaed *Abel*. O's Satan a ddechreu ein cyhuddo, a haeru ei bod hi weithian yn rhŷ bell, a dŷdd grâs wedi myned heibio, a dryfau trugaredd wedi ei cloi; ac y dylafem un a'i pechu llai, ai edifarau yn gynt, gan ein dwyn i anobaith; Attebwn, *dôs ymaith Satan*, canys celwyddwr wyt ti o'r dechreuad. *Gwaed yr Oen! Gwaed yr Oen! Crist ein palg ni a aberthwŷd drosom ni.* 1 Cor. v. 7. *Gwŷr yw'r gair, ac yn haeddu pob derbynniad, ddyfod Crist Jesu i'r bŷd i gadw pechaduriaid.* 8 Tim. i. 15. *O's pecha nêb, y mae i ni Eiriolwr gyd â'r Tâd, Jesu Crist y cyfiarwn, ac efe yw'r iarwn dros ein pechodau ni.* 1 Joan ii. 1, 2.

Weithian at y trydydd a'r diweddaf beth; lle'r ydwyf i ddefnyddio'r cyfan yn y fath fodd ac y byddo er llefhâd a chyfrwyddyd ysfrydol i'n heneidiau. Frodur, mae gan bawb o honom enidiau anfarwol, i fod yn ddedwydd, neu 'n druenus dros fŷth.—Mae 'n brŷd i ni edrych a meddwl gan hynny, pa le, ar ôl yr ymadawom ar bŷd hwn, yr ŷm ar feder gwneud ein trigfa. Ni welwn ein cymmydigion a'n cytnesaf, beunydd yn syrthio i'r beddrod ar y llaw ddehau ac ar yr affwy: Ac ni's gwyddom prwy o honom a geiff y galwad nefaf. A ydych chwi yn barod yn awr i fynd i'r daith? Oes dim arfwyd cyfwrdd ag *Angau* arnoch? A ydyw *Gwaed yr Oen* yn llefaru drofoch, ac yn dangos ichwi'r ffordd i'r Cyssegr? Onid yw, mae 'n enbyd mynd ym mlaen. O llefweh gan hynny ar eich Arch-Offeiriad fydd wedi gwaistadhâu y ffordd, am iddo gadw eich pennau uwch y dwfr, a'ch dal i fynui'r lân. *Canys nid i'r cyssegr o waith llâw, portreiad y gwŷr cyssegr, yr aeth Crist i mewn; ond i'r nêf ei hun, i ymddangos yn awr ger bron Duw drosom ni.* Heb. ix. 24. Am hynny, frodyr, gan fod i ni ryddid i fynd i mewn i'r cyssegr trwy waed *Jesu*; Ar hŷd ffordd newydd

G

a bywiol,

a bywiol, yr hon a gyflegrodd efe i ni trwy 'r llen, 'sef ei gnawd ef; a bod i ni Offeiriad mawr ar dŷ Dduw, nesawn â chalon gywir, mewn llawn hyder ffydd, wedi glanhau ein calonau oddiwrth gydwybod ddrwg, a golchi ein cyrph a dwfr glân. ('Sef, ein sancteiddio a grâs ei Yspryd ef.) Daliwn addeffad ein gobaith yn ddifigl (canys ffyddlon yw 'r hwn a addawodd) a chyd-ystyriwn bawb ein gilydd, i ym annog i gariad a gweithredoedd da: A Duw o'i fawr drugaredd yng Ngrift Iesu ein Harglwydd, a'n dygo oll i blith y Llû dedwyddol hynny, y rhai a ddaethant allan o'r cystydd mawr, ac a olchasant eu gynnu, ac a'u cannasant hwy yng waed yr Oen: Ac yn dywedyd â llêf uchel, *Teilwng yw 'r Oen, yr hwn a laddwyd, i dderbyn gallu, a chyfoeth, a doethineb, a chadernid, ac anrhydedd, a gogoniant, a bendith; dywedwn ninnau, Amen ac Amen, neu, boed felly bo.*

D I W E D D.

At y Darllenydd.

Yn gymmaint a bod yr Awdwr yn cartrefu ym mhell oddi wrth yr Argraphwasg, a'i Fysyrdodau wedi digwydd bôd yn rhy fyrr i lenwi y nifer bwriadol o ddalennau; fe ddymunodd arnafroi ychydig o sylwiadau; i'w pen derfynu o's byddai diffig; felly mi a gysansoddais ychydig o Ddosparthiadau ar brofiad y Cristion; 'sef, yr hyn sydd yn angenrheidiol i'w gwybod, eu credu, a'u profi gan bôb un ag sydd yn chwynnech bôd yn gadwedig.

Rhagymadrodd.

MAE 'r Ysgrythur lân yn eglur ddangos, *Gen. i. 27*, fod dŷn yn ddechreuol wedi ei greu ar ddelw Duw, mewn perffeithrwydd a gwir sancteiddrwydd. Ond nid oes dim yn fwy amlwg ac anamheuol nâ bôd dŷn wedi dirywio oddi wrth ei ddedwydd gyflwr cyntaf, megis ac y mae 'r gair yn cadarn dystio, fôd holl ddynol ryw drwy bechod gwr-eiddiol a gweithredol, *wedi dysod yn ôl am ogoniant Duw*, Rhuf. iii. 26. ac mae 'r un gwirionedd yn tyftiolaethu nad oes un ffordd o ddiangfa i ddŷn o'i gyflwr truenus, ond yn unig, yn a thrwy Jesu Grist; a hyn y mae Pedr yn ei gadarnhau yn hyderus. *Act. iv. 12.* *Ac nid oes fechydwr iaeth yn nêb arall; canys nid oes enw arall dan y nêf, wedi ei roddi ym mhlith dynion, traw yr hwn y mae yn rhaid i'ni fôd yn gadwedig.* Gan hynny, ni a geisiwn yn y dolharthiadau can-

lynol ddangos ac egluro ychydig ar gyflwr dŷn wrth anian ddirywedig, ynghŷd â'r môdd cyffredin ag y mae dŷn yn cael ei wared o'r cyflwr hwn; a'i brofiad gwedi hynny: a thra byddoch di yn darllen hyn o fyfyrfod, gofyn i'th gâlôn a chwilia y'th gyflwr, ac edrych ynfanwl, pa un a ŵyti yn cael dy hun, yn un wedi dy achub a'th waredu o'th cyflwr truenus, ainté heb dy achub ac yn parhâu yn dy bechod ac yn addfedu i ddinystr a cholledigaeth.

§ I. *Ynghŷlch dŷn yn ei gyflwr anianol.*

Mae pŵb dŷn wrth dirywedig anian, mewn cyflwr gresynus, tôst a thruenus, i'e erchyll ac ofnadwy, ac y maent yn cael eu galw gan yr Yspryd Glân, yn rhai ffôl ac ynfyd, *Pf. xlix. 10.*, ac y mae Paul yn eu galw yn *Elynion croes Crist, Phil. iii. 18.*, ac y mae *Ezeziel ii. 6.*, yn eu cyffelybu i *ysgorpionau*; a Jesu Crist i *wiberod, Math. iii. 7.* a'u cyflwr truenus fydd yn cael ei gywir ddarlunio gan Paul yn ei Lythyr at yr *Ephesiaid 2. 2.* yn rhai *meirw mewn camwedddau a phechodau, 3 adnod.* Yn rhodio yn ôl helynt y bŷd hwn, yn ôl *Tywyfsg llywodraeth yr awyr, yr yspryd fydd yr awrbon yn gweithio ym mhylant anufudd-dod.* O's annuwiol ŵyti, nid yw dy gâlôn ond gwaithdŷ 'r Diafol lle mae ef yn cadw ei neuawdd ac yn gweitho pŵb rhyw feddwl drŷg, a chafineb at ffyrdd Duw a'i bobl ddirmygiedig: ac yn y 12 adnod mae eu cyflwr ym mhellach yn cael ei egluro, megis rhai wedi eu *di-eithrio oddi wrth wladwriaeth Israel, ac yn efroniaid oddi wrth ammodau 'r adderwid, heb obaith ganddynt ac heb Dduw yn y bŷd.* Dyma gyflwr holl feibion a merched anrhôadedig Adda, 'sef, yn rhai wedi eu colli cyn ei geni ac ym meddiant Satan. *Act. xxvi. 18.* Yn prysuro yn gyflum iawn tu a dinystr a cholledigaeth dragywyddol; etto mŵr druenus yw eu cyflwr, y maent (tra byddant heb eu deffro gan lais mab

Duw

Duw oddi fewn) yn esmwyth arnynt ac yn gobeithio o'r goreu : ond eu gobaith a'u hyder fydd yn cael ei gyffelybu i goeg freuddwyd, Esay. xxix. 8, maent " Megis un newynog a freuddwydio ac wele ef yn bwytta ; a phàn ddeffrô gwâg fydd ei enaid : ac megis fychedig a freuddwydio, ac wele ef yn yfed ; a phàn ddeffrô, wele ef yn ddiffygiol a'i enaid yn chwenych diod." Felly yng ymmwys y mae gyd â y rhai ac fydd yn esmwyth arnynt yn eu pechod, yn trwm huno, a Satan yn suo, a hwythau yn breuddwydio eu bôd yn myned tu a'r nefoedd, tra'r un pryd y mae eu hanwybodaeth, a'u gweithredoedd yn eglur dystio eu bôd yn cefnu ar y nefoedd, ac yn gwynebu tu ag uffern. Enaid ! pwy bynnag wyti ai tlawd ai cyfoethog, hên ai jeuangc, ai o'r grefydd yma, neu o'r grefydd accw. o's byw a marw a wnai di yn dy bechod heb droedigaeth ni elli di fôd yn gadwedig ; o herwydd mae Crist wedi dweud, *Joan xxxiii.* Mai oddi'eithr geni dŷn drachefn, neu yn ôl y gair Groeg *αὐτὸς* oddi uchod, *ni delichon eſe weled teyrnas Dduw.* Oh ! ddallennydd gwerthfawr ! gofyn i'th Enaid cyn myned ym mhellach, a wŷfi wedi fy ngeni drachefn neu oddi uchod ? ydyw delw Jesu Grist ar fy yspryd ac i'w ganfod yn fy ymarweddiad, wŷfi yn caru cael fy nirmogu am ddilyn Crist, ei ffyrdd, a'i bobl ? O's nâd wyt fel hyn ; yr wyti etto yn dy bechod heb dy symmud o'r cyflwr y ganwyd ti ynddô, 'sef, cyflwr natur, yr wat i etto, yn elyn i Dduw ac i ti dy hunan ; ond fe allai wrth ddarllen a chlywed hyn dy fôd wedi cael dy blagu i ewyllysio gŵybod pa fôdd y mae dynion yn gyffredin yn cael eu dwyn o'r cyflwr colledig hwn. — Wel ! er mwyn yr ymosyniad ac fydd wedi roi yn dy Enaid, mi a geisias yn yr ail le ofod hyn o'th flaen.

§ II. *Am y môdd y mae Duw yn dwyn dŷn, o'i druenus*

enus gyflwr ; neu 'r dŷll y mae 'r yspryd yn ymdrin â'r Enaid yng ngwewyr yr adenedigaeth.

Y peth cyntaf y mae Duw yn ei wneud ar yr Enaid, yn y medr o'i ddwyn ef allan o'i gyflwr colledig yw, *Argyhoeddiad*, Joan xvi. 8. A'r yspryd, 'sef y Diddanydd, *pan ddel, efe a argyhoedda 'r bŷd, o bechod, &c.* Y moddion y mae 'r yspryd yn ei gymmeryd i weithredu argyhoeddiad yn yr Enaid fydd yn amrywiol ; weithiau trwy bregethiad y gair, trwy rhagluniaethau, trwy farnau, a thrwy Angau yn y teulu neu 'r gymmydogaeth ; ac weithiau trwy ddarllen, myfyrio, ac ymddiddan, &c. Ac megis y mae y moddion yn amrywiol, felly y mae cynhyrliadau yr yspryd, yn cael eu teimlo, eu profi a'u hamgyffred mewn amrywiol a gwahanol deimladau ; weithiau y mae 'r Enaid yn cael ei argyhoeddi drwy fawr ddychryn ac ofnau anrhaethol, megis gwewyr disymmwth yn ei gymmeryd, felly, 'r argyhoeddwyd y tair mil, Aët. ii. 37. Y rhai a *ddwyfbigwyd yn eu calon*, nes iddynt orfod llefain allan, *Ha wŷr frodyr, beth a wnaawn ni ?* Fe ellir cyfieuthu 'r gair *ddwyfbigwyd*, 'sef *καταβυσσας τὴν καρδίαν*, a *frathwyd* neu a *drywanwyd yn eu calon* ; ac mae hyn yn dangos fod *argyhoeddiad* rai gweithiau môr llym a brathiad cleddyf neu drywaniad Gwayw-ffon, i.e. pwy a all draethu 'r gwewyr y mae rhai yn ei brofi yn yr *Adenedigaeth*, pan y mae pechod yn ymddangos yn ei liw ysgeler, yn ei lun ofnadwy, a'i haeddiant erchyll, y prŷd y mae gwaedd cydw bod effro, yn croch lefain yn eu clustiau, cyfiawnder Duw yn ymddangos, a marwolaeth Enaid yn dyfod i'r golwg, oh ! pwy a all draethu'r galar, y gruddfan, a'r gwae fydd yn seinio drwy 'r galon, ynghyd a'r gofid y mae rhai yn ei brofi yn y cyfryw amgylchiad, o's edrych y pechadur i fynu nid yw ond canfod y Duw cyfiawn, yr hwn fydd yn taranu 'n erbyn pechod, o's edrych o'i ôl mae ei bechod yn ei oddiwes a'i weithredodd yn ei ddilyn

ac yn dychrynu ei gydwybod' o's edrych o'i flaen nid oes dim yn ymddangos, ond yr hyn a haeddodd fil miloedd o weithiau 'sef barn a marwolaeth dragywyddol, dyma 'r hyn y mae rhai yn ei brofi dan argohoeddiad.

Eraill yn y dechreuad fydd yn cael eu dwyn yn raddol a'u denu trwy gariad, a'r gwaith fydd gyffelyb iawn i doriad y wawr. Can. vi. 10. Yr hon fydd yn dechreu yn llawn o gymmysg rhwng goleuni a thywyllwch, etto yn "Llewyrchu fwyfwy hyd ganol dydd, *Diar.* iv. 18. "Am hynny medd yr Arglwydd wele, mi a'i denaf hi ac a'i dygaf i'r Anialwch ac a ddywedaf wrth fodd ei chalon." *Hosea* ii. 14. Ond fe fyddai yn rhŷfaith ini olrhain yr ysgrhythrau a phrofiadau 'r Duwiolion, a dangos yr amrywiol foddion y mae Duw yn argyhoeddi eu blant i'w dwyn allan o u cyflwr natur 'sef o dywyllwch i'w ryfeddol oleuni, ac o feddiant Satan at Dduw ac er bod y dull a'r modd yn amrywiol, etto mae 'r effaith ym mhawb yr un fath, felly, mi a geisaf wneud byrr ddarluniad o wir Argyhoeddiad yn y cyffredin, a'r effaith o honno, ar y gwir Grifion.

§ III. *Ynghylch natur Argyhoeddiad neu ym mhabeth y mae gwir Argyhoeddiad yn gynnwysedig.*

Gwir *Argyhoeddiad* efyngylaidd yw gwaith yspryd Duw ar yr Enaid. Ac fydd n gynnwysedig mewn tri pheth 'sef golwg ar gyfraith neu ddeddf Duw; golwg ar gyfiawnder Duw, a golwg arnom ein hunain.

Canys medd yr Apostol, Rhuf. iii. 20, "trwy 'r ddeddf y mae adnabod pechod. Ac mae 'r Apostol yn yr un Epistol, yn gosod allan mewn byrr eiriau pa beth oedd o c'n ei argyhoeddi, y modd y cadd ef ei argyhoeddi a'r effaith y gadd *Argyhoeddiad* arno "Eithr (medd efe) yr oeddwn i gynt yn fyw heb y ddeddf, ond pan ddaeth y gorchymyn, yr adfywiodd

adfywiodd pechod, neu yn ôl y groeg *ανενηος* yr ail-gyfododd pechod, a minnau a fum farw." Dyma ddarluniad cywir iawn o argyhoeddiad; yr oeddwn i gynt medd efe yn fyw, hynny yw yn ei olwg ei hun ac wrth oleuni natur, ond pan ddaeth y ddeddf nid yn unig i'r golwg ond i'r galon, megis faeth lem o fwa 'r Hollalluog yna 'r adfywiodd neu 'r ailgyfododd pechod ac oedd wedi ei hîr gladdu mewn bêdd angof, ac a ymddangosodd yn ei liw a'i lun mor fywus a phed fuasai yr Enaid yn y weithred o honno y pryd hynny: a'r effaith y gadd hyn ar yr Apostol oedd, a minnau a fum farw; dyma effaith gwir argyhoeddiad y mae yn tarro dŷn yn farw, a hynny i bôb peth ond Crist. Mae pôb noddfa yn pallu, pob gobaith yn diflannu, a marwolaeth Enaid yn dyfod i'r golwg, a hynny drwy olwg ysprydol, profiadol, ystyriol, a sylweddol ar ddeddf Duw; mae hoh yn dangos i'r Enaid, ~~derw~~g a haeddiant pechod; golwg ar gyfiawnder, yr hwn fydd yn gofyn iawn am y trosedd; a golwg arnom ein hunain, yr hyn fydd yn eglur ddangos na allwn wneud un iawn; felly marwolaeth Enaid fydd yn y golwg, a rhai fydd yn aros yn y cyflwr yma yn hwy nag eraill, heb gael gwardedigaeth o'u caethiwed a'u hofnau; yma mae 'r Enaid mewn dyffryn gostyngyddrwydd, yn cyfaddef ei phechod a'i hanheilyngdod; a'i llais yw, o's derfydd am danaf fe orfydd imi ddweud, mai cyfiawn yw Duw; ond o's trugarhâ Duw wrth y fâth un a'm fi fe fydd tragwyddoldeb yr rhŷ fyrr imi orfoleddu yn ei drugaredd a'i rhâd râs yng Ngrift Jesu. Yn nefaf yr ŵyf yn bwriadu eglurhâu y môdd y mae pechadur colledig yn cael ei ryddhâu oddi wrth ei euogrwydd a'i drwm faich.

§ IV. *Am y Rhyddhâd y mae 'r gwîr grïston yn ei gael ac yn ei brofi yn ei Enid, pan y mae yn cael ei wared gan Jesu Grift o'i gyflwr colledig.*

Mae

Mae 'n eglur ddiammau fôd Argyhoeddiad, yn dwyn yr Enaid i weled ei chyflwr colledig, ynghyd a drwg a haeddiant pechod, ond etto nid yw hyn yn dwyn rhydd-did a gollyngdodi mewn i'r galon; felly nid oes dim a all wneud hyn ond datguddiad o Jesu Grist yn fywyd ac Jechydwriaeth i'r pechadur colledig, a'r datguddiad hwn fydd yn cael ei roddi a'i amlygu mewn amrywiol o ffyrdd, dull a moddion: fe allai i rai yn ddiattreg, ac weithiau i eraill, yn raddol megis y dŷn dall y rhodd yr Jesu ei olwg iddo, *Marc viii. 24*, ar y cyntaf fe welai ddynion megis prennau; felly y mae hi gyd â'r Cristion lawer gwaith ar y cyntaf, pan mae 'r Efengyl yn cael ei dwyn o flaen y pechadur, y mae ef yn ddiattreg yn dechreu gweled, nid yn unig drwg pechod, ond hefyd fôd ffordd o ddiangfa i'r cyfryw un, a bôd Jesu Grist yn ddigonol o lawm i gyfiawnder, ac yn alluog i achyb hyd yr eithaf, a'i fôd ef yn ewyllysgar hefyd, ac yn gwahiaid pawb ac fydd yn llwythog ac yn flinderog i ddyfod atto ef i gael esmwythdra, a hynny'n rhâd. *Math. xi. 28, 29*, yma mae 'r Enaid yn cael ei nerthu i fwrw ei baich ar yr Arglwydd, a thrwy ffydd yn gallyd gafael yng Ngrist a chredu 'r addewydion: ac mae 'r pechadur yn eglur weled nàd oes un fail i adeiladu ei ffydd, ei obaith, a'i hyder, ond yn unig ar Berſon a haeddiant y Mesiah y Duw ddŷn Crist Jesu, ac nàd yw ufuddod ddeddfol nag efengylaidd yn rhoi hawl i'r neſoedd; yna mae Crist yn ymddangos yn ei degwch i'r Enaid profiadol, 'ie yn oll yn oll; yma mae yn gweled yn eglur, megis y dall wedi cael ail gyffyrddiad gan yr Jesu. "Yn gweled pawb o bell ac yn eglur." *Marc vii. 25*. Ar ôl hyn y mae lleferydd y pechadur yn cyfnewid, ac yn lle dyweud, "Pa beth a wnaeth i fod yn gadwedig." *AA. vi. 30*. Mae 'n gallyd dweud a pheraidd lais. "Beth a dalaf i'r Arglwydd am ei holl ddoniau neu

c.

ei rhoddion imi. Phiol Jechydwriaeth a gymmeraf, ac ar enw 'r Arglwydd y galwaf. O Arglwydd yn ddiau dy was di ydwyfi datotait fy rhwymau." Yna mae 'r pechadur achybedig yn dechreu caru Duw a'i gariad ei hunan, ac fydd wedi ei dywalt ar lled yn ei galon, ac mae yn chwynech ufuddhau i holl orchymynion Duw, a rhodio yn ei holl lwybrau a gogoneddu ei enw ym mhob peth; a gofid Duwiolion yw na allant garu, ufuddhau, a gogoneddu Duw yn fwy yn ei holl ymarweddiad. Ond, er cael y profiad yma o ddaioni Duw, er hyn mae yn rhaid i'r Duwiolion ddisgwyl, Gelynion ar eu taith tu a'r Nefoedd, a hynny oddi fewn, ac oddi allan, 'sef gofid oddiwrth gyfeillion, gorthrymder ac erlydigaeth oddi wrth Elynion, a galar a gryddfan oddi wrth y gweddill o lygredd fydd yn aros ynddynt heb ei gwbl lanhau. Yn awr o Enaid anfarwol gofyn i'th Enaid a wyti yn brofiadol o waith yspryd Duw oddi fewn yn dy argyhoeddi o dy bechod a'th gyflwr colledig, ac hefyd yn dy ddwyn i rhyddid plant Duw, ac i ymladd yn y rhyfel ysprydol, ac i oddef pob dirmyg er mwyn Crist, ei achos, ei air, a'i bobl? onid wyti wedi profi hyn mewn rhywfesur, yr wyti etto yn dy Bechod: a m taer weddi yw am i'r Arglwydd dy achyb fel pentewyn o'r gynneu dan. Hyn o ddosporthiadau a adawaf dan ystyriaeth pawb a'u darlennant, er cyffur i'r Cristion gwan, er cadarnhad i'r rhai ag fydd yn chwynech didwyllo eu hunain; ac er dychryn i'r rhai fydd yn gwatwar gwaith Duw yr Enaid yn yr ailenadigaeth.

R H Y B U D D.

Hyn fydd i ddwyn ar ddeall i'r Cymru fôd
GRAMMADEG CYMRAEG,

NEU

LYTHYREG FRUTANAIDD ;

YN cael ei pharattoi i'r Argraphwag: yr hon fydd yn cynnwys Elfennau, ymfawdd a thrigil yr hên ardderchog Iaith Gymraeg, a phôb hyfforddiad angenrheidiol i'w deall yn gywir; y mae hefyd i'r amrywiol Rhestrau o Lythyrennau a arferwyd gynt gan y Cymry, wedi eu gosod yn rheolaidd yn nechreu'r Lyfr, er mwyn cyfrwyddo'r cyffredin i ddarllen hên 'Scriffennadau, neu hên Lyfrau Cymraeg, ac fydd wedi eu hyfgrifennu a gwahanol Lythyrennau ag fydd yn arferedig yr awrhon ym mhlith y Cymru. Wedi hynny mae pob rhân o'r Iaith yn cael ei gosod yn rheolaidd fel y gallo'r rhai gwanaf eu deall a'r lleiaf eu dysgeidiaeth, drwy ychydig o ddiwydrwydd gyrraedd y fath wybodaeth o'u Hiaith ag y deuant i ddarllen yn eu lle, i ymadroddi yn gymmwys, ac i 'fgrifennu a chyfansoddi'n rheolaidd; a gwybodaeth o'r Lythyr-gelfyddyd fydd lwyr angenrheidiol i Bregethwyr, Beirdd, Cyfraithwyr, Cyfansoddwyr, a chyfieithwyr, ac hefyd i bawb ac fydd yn chwynnech ymddiddan neu wrando yn ddeallus. Pa un fydd wedi ei gyfansoddi drwy dyfal ddiwydrwydd yr Awdwr, a phan fydd yn gwbl barod seanfonnir cynnygiadau hyd Gymry am henwau i'w dderbyn; ei Bris a fydd o ddeutu swllt, a gofal mawr y gymmerir i'w Lythyr yn gywir. Ac yr ym yn gobeithio na bydd y ffyddlon Gymru'n esgeuluso eu Hiaith a'r unig gyfrwyddyd i'w hiawn ddyfgu, nag ychwaith yn nagcau rhoi eu henwau (at Lyfr mor angenrheidiol ac mor fâch ei bris) pan anfonnir y cynnygiadau attynt.

AL

coll

AM feiau'r Llythyr-walg.—Mae ymbell lyth-
yren wedi ei cham roddi gan y Cyfodydd yn
y gwaith hwn, ond yr ym yn gobeithio y bydd y
darllennydd yn esgusodi hynny, o's digwydd iddo
ganfod y cyfryw feiau.

ganfod y cyfryw
feiau

u7